

CATECHIS-
MVS ECCLESIAE
GENEVENSIS.

Hoc est.

Formula erudiendi pueros in
doctrina Christi.

LONDINI.
Excudebat Guilielmus
How.

145. 146.

147. 148.

48

14

8

145.

DEFIDE.

COLLOQUYTORES.

minister & puer.

VIS humanæ vitæ præcipuus
est finis?

puer.

Vt Deum, à quo conditi sunt
homines, ipsi nouerint.

Minister.

Quid causæ habes cur hoc dicas?

puer.

Quoniam nos ideo creauit, & collocauit in
hoc mundo, quò glorificetur in nobis. Et sa-
nè vitam nostrā, cuius ipse est initium, & quā
est in eius gloriam referri.

Minister.

Quod verò est summum bonum hominis?

puer.

Illud ipsum.

Minister.

Quamobrem id tibi summum bonum ha-
betur?

puer.

Quia eo sublato, infelicitas est nostra con-
ditio quam quorūmuis brutorum.

Minister.

Ergò, vel inde satis perspicimus nihil pos-
se homini infelicius contingere, quam deo
non vivere,

puer.

A 2

Sic

DE FIDE.

Sic res habet.

Minister.

Porro quænam vera est ac recta Dei cognitio?

Puer.

Vbi ita cognoscitur, ut suus illi ac debitus exhibetur honor.

Minister.

Quænam verò eius ritè honorandi est ratio?

Puer.

Si in eo sita sit tota nostra fiducia, si illum tota vita colere, voluntati eius obsequiò, studeamus: si cum, quoties aliqua nos urget necessitas, inuocemus, salutem in eo quærētes, & quicquid expeti potest bonorum: si postremò tum corde, tum ore illi bonorum omnium solum authorem agnoscamus.

Minister.

Verùm ut hæc discutiantur ordine & fusius explicitentur: quod in hac tua partitione primum est caput?

Puer.

Vt totam in deo fiduciā nostrā collocemus.

Minister.

Qualiter autem id fieri?

Puer.

Vbi omnipotentem nouerimus, & perfectè bonum.

Minister.

Satisne hoc est?

Puer.

Nequa-

46

DEFIDE.

Nequaquam.

Minister.

Quainobrem.

Puer.

Quia indigni sumus quibus adiuuandis potentiam exerat, & in quorum salutem, quam bonus sit, ostendat.

Minister.

Quid ergo præterea opus est?

Puer.

Nempe ut cum animo suo quisque nostrum statuat, ab ipso se diligi, cumq[ue] sibi & Patrem esse velle, & salutis authorem.

Minister.

Vnde autem nobis id constabit?

Puer.

Ex verbo ipsius scilicet, vbi suam nobis misericordiam in Christo exponit, & de amore erga nos suo testatur.

Minister.

Fiducia ergo in Deo collocandæ fundamen-
tum ac principium est, cum in Christo no-
uiss[emus].

Puer.

Omnino.

Minister.

Nunc quæniam sit huius cognitionis summa
paucis audire abs te velim.

Puer.

In fidei confessione, vel potius iu formula

A 3

con-

DE FIDE.

confessionis, quā inter se cōmūnem habent
christiani omnes, cōtinetur, Eam vulgō Sym-
bolum Apostolorum vocant, quōd ab initio
Ecclesiæ, recepta semper fuerit inter omnes
pios: & quōd vel ab ore Apostolorū excepta
fuerit, vel ex eorum scriptis fideliter collecta.

Minister.

Recita. puer.

Credo in Deum Patrem omnipo-
tentē, crearem cœli & terræ. Et
in Iesum Christum, Filium eius va-
nicum, dominū nostrum: qui concep-
tus est de spiritu sancto natus ex ma-
ria virgine: passus sub pōtio Pilato,
crucifixus, mortuus & sepultus: de-
scendit ad inferos, tertia die resur-
rexit ex mortuis: ascēdit in cœlum:
sedet ad dextrā Dei patris omni-
potentis, inde venturus ad iudicā-
dum viuos & mortuos.

Credo in spiritum sanctum: sanctā
Ecclesiam catholicam, sanctorum
communionem, remissionem peccaz-

DEFIDE.

torum, carnis resurrectionem, vi-
tam æternam. Amen.

Minister.

Ut penitus intelligantur singula: in quo par-
tes hanc confessionem diuidemus?

Puer.

In quatuor præcipuas.

Minister.

Eas mihi recenze.

Puer.

Prima ad Deum Patrem spectabit, Secunda
erit de Filio eius Iesu Christo, quæ etiam to-
tam redemptionis humanæ suminam cōple-
ctitur. Tertia erit de spiritu sancto. Quarta
de ecclesia, & diuinis in ipsam beneficijs.

Minister.

Quum non nisi unus sit Deus, cur h̄c mihi
tres commemoras, Patrem, Filium, & Spiri-
tum sanctum?

Puer.

Quoniam in una Dei essentia, patrem intu-
eri nos cōuenit, tanquam principium & ori-
ginem primamve rerum omnium causam: de
inde Filium, qui sit æterna eius sapientia: po-
stremō spiritum sanctum, tanquā eius virtutē
per omnia quidem diffusam, quę tamen per-
petuō in ipso residet. Minister.

Inde significas nihil esse absurdum, si in una

A 4

diuini-

DEFIDE.

diuinitate distincta, cōstituamus has tres per-
sonas deūmque propterea non diuidi.

Puer.

Ita est. Minister.
Recita iam primam partem.

Puer.

Credo in Deum patrem omnipotentem,
creatorem coeli & terræ.

Minister.

Cur patrem nominas?

Puer.

Christi primum quidem intuitu, qui & sa-
piētia eius est, ab ipso genita ante oē tempus,
& missus in hunc mundū, declaratus fuit eius
filius. Hinc tamē colligimus quum deus Iesu
Christi sit pater, nobis quoque esse patrem.

Minister.

Quo sensu nomen illi omnipotentis tribuis?

Puer.

Non hoc modo potentia ipsum habere quā
non exerceat, sed oīa ipsū habere sub manu
& imperio, prouidentia sua gubernare mun-
dum, arbitrio suo omnia constituere, & quic-
quid contingit, pro ut visum est moderari.

Minister.

Itaque non otiosam Dei potentiam fingis:
sed talem esse reputas quā manū operi sem-
per admotam habeat, sic ut nihil nisi per ip-
sum, ciusque decreto, fiat. Sic

DE FIDE.

Puer.

Sic est.

Minister.

Quorsum addis, Creatorem cœli & terræ?

Puer.

Quoniam per opera se nobis patefecit, in illis quoque nobis querendis est. Neque enim essentia eius capax est mens nostra. Est igitur mundus ipse veluti speculum quoddam, in quo cum possimus inspicere, quatenus cum cognoscere nostra refert.

Minister.

Per cœlum & terram, an non quicquid praetera creaturarum extat, intelligis?

Puer.

Imò verò: sed his duobus nominibus continetur omnes, quod aut cœlestes sint omnes aut terrenæ. Minister.

Cur autum Deum, creatorē duntaxat nuncupas, quum intueri conseruareque in suo statu creaturas multo sit præstantius, quam semel condidisse? Puer.

Neque verò hac particula indicatur tantum, sic opera sua deum semel creasse, ut illorū postea curam abicerit, Quin potius sic habendum est, mundum, ut initio fuit ab eo conditum, ita nunc ab eo conservari, nec aliter: & terram & alia omnia stare, nisi quarens eius virtus.

cc,

DE FIDE.

te, & quasi manu sustinentur. Præterea quū sic omnia sub manu habeat, inde etiam conficitur summum esse moderatorem omnium ac dominum. Itaque ex quo Creator est cœli ac terræ, intelligere conuenit eum esse unum qui bonitate, potentia, sapientia sua totum naturæ cursum atque ordinem regat, qui pluvias simul ac siccitatis, grandinum, aliarumq; tempestatū ac serenitatis sit author: qui benignitate sua terram fœcundet, eamq; rufus sterilē reddat: a quo sanitas simul ac morbi proueniant, cuius denique imperio subiaceant omnia, & nutui obsequantur.

Minister.

De impijs autem, & diabolis quid sentimus? an eos quoque dicemus illi subesse?

Puer.

Quanquam spiritu eos suo non gubernat, sua tamen potestate, tanquam fræno, eos coercent, ne mouere quidē se queat, nisi quod ad illos permittit. Quinetiam voluntatis suæ facit ministros, ut inuiti ac præter suum consilium exequi quod illi visum fuerit, cogantur.

Minister.

Quid ad te ex eius rei cognitione utilitatibus redit?

Puer.

Plurimum. Malè enim ageretur nobiscum, si diabolis & impijs hominibus præter Dei voluntatis

DE FIDE.

voluntatem quicquam licerit, Adeoque trā-
quillis animis nunquam essemus, nos eorum
libidini expositos esse cogitantes. Verū tūc
demum tutò conquiescimus, vbi frænari eos
Dei arbitrio, & tanquam in arcto contineri
scimus, nequid nisi eius permisso possint quū
præsertim Deus ipse nobis se tutorem forè,
salutisque præsidem receperit.

Minister.

Nunc ad secundam partem veniamus.

puer.

Ea est Credere nos in Iesum Christum Fili-
um cius vnicum. Dominum nostrum.

Minister.

Quid præcipuè complectitur?

puer.

Filium Dei nobis esse Seruatorem: simulqùe
modum explicat quo nos a morte redemerit
vitamque acquisierit.

Minister.

Quid sibi vult nomen Iesu, quo cū appellas?

puer.

Quod Græcis significat nomen Soteros.
Latini proprium nomen nō habēt, quo bene-
vis eius exprimatur. Itaque Saluatoris voca-
bulū vulgò receptū fuit. Porrò filio dei hanc
appellationē indidit Angelus, ipsi⁹ dei iussu.

Minister.

Estne hoc pluris, quām si homines illi indi-
sissent?

puer.

DE FIDE.

Omnino. Nam quum sic nuncupari velit
Deus, talem quoque esse prorsus necesse est.

Minister.

Quid deinde valet nomen Christi?

Puer.

Hoc epitheto melius etiamnūm exprimi-
tur cius officium. Significat: enim vncū esse
à patre in regem, sacerdotem, ac prophetam.

Minister.

Qui scis istud?

Puer.

Quoniam ad hos tres usus scriptura vncio-
nem accommodat. Deinde hæc tria quæ dix-
imus sæpe Christo tribuit,

Minister.

Sed quod olei genere vncutus fuit?

Puer.

Non visibili, quale in consecrandis antiquis
regibus, sacerdotibus & prophetis fuit adhi-
bitum, sed prestatiori: hoc est, spiritus sancti
donis, que veritas est externæ illi^o vncionis.

Minister.

**Quale verò hoc cius regnum est quod com-
memoras?**

Puer.

Spirituale, quod verbo & spiritu dei con-
tinetur, que iustitiam & vitam secum ferunt.

Minister.

Sacerdotium verò.

Puer.

Officium

DEFIDÉ.

ri velit. Officium est ac prærogatiua fistendi se in
se est. Dei conspectum ad obtinendam gratiam, &
sacrificij quod illi acceptum fit, oblatione irā
eius placandi.

Minister.

primi- Iam quo sensu Prophetam Christum no-
tū esse minas ? puer.

etam, Quia quam in mundum descendit : Patris
se legatum apud homines & interpretē pro-
fessus est. Idque in eum finem , ut Patris
voluntate ad plenum exposita, colophonem
afficeret Prophetijs omnibus.

Minister.

Sed percipisne inde fructum aliquem ?
puer.

Imò non aliò spectant omnia hæc , nisi in
bonum nostrum. Nam his donatus est Chri-
sticus Iesus à patre, ut nobiscum ea cōmunicet , quo
adhi- ex eius plenitudine hauriamus omnes.

Minister.

Edissere hoc mihi paulo fuisus.

puer.

Spiritu sancto repletus, perfectaque omni-
um donorum eius opulentia cumulatus fuit,
quò nobis ea impertiat , cuique scilic & pro-
mensura, quam nobis conuenire nouit pater.
Ita ex eo tanquā vnico fonte, haurimus quic-
quid habemus bonorum spiritualium.

Minister.

DE FIDE.

Quid nobis confert eius regnum?

puer.

Nempe, quod eius beneficio ad pie sancteque viuendum vindicati in libertatem conscientiarum, spiritualibusque eius diuinitatis instructi potestia quoque armamur, quae ad perpetuos animarum nostrarum hostes, peccatum, carnem, satanam & mundum vincendos sufficiat.

Minister.

Ad quid autem sacerdotium conducit?

puer.

Primum, quod hanc ratione mediator est noster, qui nos patri reconciliat, deinde, quod per eum accessus nolis patefactus est ad patrem ut in eius conspectum cum fiducia procedamus ipsi quoque, nosque & nostra omnia illi in sacrificium offeramus. Atque ita collegas nos quodammodo suos facit in sacerdotio.

Minister.

Restat Prophetia.

puer.

Quum filio dei magisterij collatum sit munus in suos, finis est ut vera eos Patris cognitione illuminet, erudiat in eius veritate, & domesticos Dei discipulos efficiat.

Minister.

Huc ergo redeunt quae dixisti omnia, Christi nomen tria officia comprehendere, quae in filium contulit pater, ut vini eorum ac fructum in

DE FIDE.

in suos transfundat.

Puer.

Sic est.

Minister.

Cur filium Dei unicum nuncupas, quum hac quoque appellatione nos oēs dignetur deus.

Puer.

Quod filij dei sumus, non id habemus à natura, sed adoptione & gratia dutaxat quod nos eo loco habeat Deus. At Dominus Iesus qui ex substantia patris est genitus, uniusq; cum patre essentia est, optimo iure filius dei unicus vocatur, quum solus sit natura.

Minister.

Intelligis ergo, hunc honorem eius esse proprium, qui naturæ iure illi debeatur: nobis enim autem gratuito beneficio communicari, quatenus sumus eius membra.

Puer.

Omnino. Itaque eius communationis intuitu, alibi nominatur primogenitus inter multos fratres.

Minister.

Quid sibi vult quod postea sequitur?

Puer.

Modum ostendit, quo filius unicus est à patre, ut nobis esset saluator. Népē, quod assumpta carne nostra ijs perfur. Ius est omnibus quæ ad salutem nostram erant necessaria sicut

DEFIDE.

Sicut hic recensentur.

Minister.

Quid his duabus sententijs significas, conceptum esse ex spiritu sancto, natum ex maria virgine?

Formatum in utero virginis fuisse, ex eius substantia, ut esset verum semen dauidis, qualiter yaticibijs prophetarum praedictum fuerat, id tamen mirifica arcanaque spiritus virtute fuisse effectum, absque virili coitu.

puer.

Eratne igitur opere pretium vt carnem nostram indueret?

puer.

Maxime. Quia inobedientiam ab homine admissam in deum, necesse erat in humana quoque natura expiari. Nec vero aliter mediator esse noster poterat, ad consiliationem dei & hominum peragendam.

Minister.

Christum ergo oportuuisse hominem fieri dicis, ut tanquam in persona nostra, salutis nostrae partes impleret.

puer.

Ita sentio. Nam ab ipso mutuemur operari quicquid nobis apud nos decit, quod fieri aliter nequit.

Minister.

Verum, cur id? spiritu sancto effectum est,

ac

DE FIDE.

ac non potius communii visitataque generationis forma?

puer.

Quoniam poenitus corruptum est humanum semen, in generatione Filij Dei intercedere Spiritus sancti opus deeuit: ne hac contagione attingeretur, sed esset puritate absolu-
tissima praetitus.

minister.

Hinc ergo discimus, eum qui alios sanctifi-
cat, immunem ab omni macula esse: putata-
que, ut ita loquar, originali fuisse ab utero
predictum, ut totus Deo sacer esset, nulla hu-
mani generis labé inquinatus.

puer. Sic intelligo.

minister.

Qualiter Dominum esse nostrum intelligis?

puer.

Sicut à Patre constitutus est ut sub imperio
suo nos habeat, ut Dei regnum administret
in cœlo & in terra, sicutque hominum caput &
Angelorum.

Minister.

Cur à natalibus protinus ad mortem, omis-
sa totius vita historia transilis?

puer.

Quia hic non tractantur nisi quæ redempti-
onis nostræ ita sunt propria, ut eius substan-
tiam quodammodo in se contineant.

Minister.

Cur non simpliciter uno verbo mortuum

B. fuisse,

DEFIDE.

fuisse dicas, sed presidis quoque nomen adi-
cis, sub quo sit passus?

puer.

Id non ad historiæ fidem modò spectat, sed
ut sciamus mortem eius coniunctā cum dam-
natione fuisse. Minister.

Exponē hoc clariū.

puer.

Mortuus est, ut poena nobis debita defun-
getur, atque hoc modo ab ea nos eximeret.
Quum autem omnes nos, sicut peccatores su-
mus, obnoxij dei iudicio esseimus, quò vicem
nostram subiret, sisti in conspectum terreni
iudicis dei tribunalē absoluerebatur.

minister.

Atqui insontem Pilatus eum pronunciat
itaque non damnat pro malefico.

puer.

Vt hincque animaduertere conuenit. Ideò
enim eius innocētis testimonium reddit iu-
dex, ut testatum fiat, non ob propria ipsum
male dicta plecti, sed nostra. Solēni tāmē ritu
interea dānatur eiusdem sententia, ut palam
fiat iudicium quod merebamur; tanquam va-
dem nostrum subire, quò nos à rictu liberet.

Minister.

Benedictum. Nam si peccator esset, non ido-
neus vas esset ad soluendā alieni peccati pœ-

nam.

DE FIDE.

nam. Ut tamen eius damnatio nobis in absolu-
tione cederet, censeri eum inter maleficos
oportuit. puer.

Sic intelligo.

Minister.

Quod crucifixus fuit, an plus habet morte-
ti, quam si alio quolibet mortis genere affec-
tus foret? puer.

Omnino, quemadmodum etiam mones
Paulus, dum in ligno suspensum scribit, ut
nostram in se maledictionem susciperet, quod ab
eo solueremur. Genus enim illud mortis ex-
ecratione damnatum erat.

Minister.

Quid? An non irrogatur filio Dei contumel-
lia quam dicitur maledictioni fuisse subiectus,
etiam coram Deo? puer.

Maxime. Siquidem eam recipiendo abole-
uit. Nec verò desit interea esse benedictus,
quod nos sua benedictione perfunderet.

Minister.

Præs: quere.

puer.

Quandoquidem mors supplicium erat homini
impositum peccati causa, eam filius Dei per-
tulit, & perferendo vicit. Atque ut melius pa-
tesceret vera morte ipsum defungi: collocari
in sepulchro, intar aliorum hominum voluit

B 2

Verum

DEFIDE.

Minister.

Verum, non videtur quicquam ad nos utilitatis ex hac victoria redire, quum nihilominus moriamur. puer.

Nihil id obstat. Neque enim aliud nunc est mors fidelibus quam transitus in vitam meliorem. Minister.

Hunc sequitur, non amplius exhorrendam esse mortem, ac si res esset formidabilis, sed in trepido animo sequendum esse ducem nostrum Christum, qui sicut non perire in morte, ita perire nos non patietur? puer.

Sic agendum est.

Minister.

Quod de eius ad inferos descensu mox adiectum est, quem sensum habet? puer.

Eum non communem tantum mortem fuisse perpessum, quae est animae a corpore, separatio, sed etiam dolores mortis, sicut Petrus vocat. Hoc autem nomine horribiles angustias intelligo, quibus eius anima constricta fuit.

Minister.

Cedo mihi huius rei causam ac modum? puer.

Quia ut pro peccatoribus satisfaceret, eorum Dei tribunali se sistebat, torqueri hac anxietate eius conscientiam oportebat, ac si derelictus a Deo esset: immo ac si Deum haberet infestum

DE FIDE.

festum. In his angustijs erat, quum exclamaret ad patrem, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Minister.

Eratne igitur illi offensus Pater? Puer.

Nequaquam. Sed hanc in eum severitatem exercuit, ut impleretur quod praedictum fuerat per Iesaiam. Ipsum percussum fuisse manu Dei, propter peccata nostra: vulneratum propter iniquitates nostras. Minister.

Verum, Deus quum sit, qui potuit eiusmodi pauore corripi, ac si derelictus a Deo esset? Puer.

Sic habendum est: secundum humanæ naturæ affectum, eò redactum fuisse necessitatis. Quod ut fieret, paulisper interea delitescebat eius Diuinitas, hoc est, vim suam non exercebat. Minister.

Qui tamen fieri rursum potest, ut Christus qui salus est inudi, huic damnationi subiectus fuerit?

Puer.

Non ita illam subiit, ut sub ea maneret. Sic enim istis, quos dixi pauoribus corruptus fuit, ut non fuerit oppressus sed potius luctatus cum potestate inferorum, eam fregit ac profligauit. Minister.

Hinc colligimus quid differat conscientia

B. 3.

tormen-

DE FIDE.

Formetum quod sustinuit, ab eo quo crucian-
tur peccatores, quos dei irati manus persequi-
tur. Nam quod in illo temporarium fuit, in
his est perpetuum. Et quod illi vice duntaxat
aculei fuit ad eum pungendum his est letha-
lis gladius ad cor (ut ita dicam) sauciandum,
puer.

Sic est. Neque enim eiusmodi angustijs ob-
sessus filius dei, sperare in patrem desit. At
peccatores, dei iudicio damnati, in desperati-
onem ruunt, tremunt aduersus ipsum, & y-
que ad apertas blasphemias prosiliunt.

Minister.

Hincne possumus elicere, quem ex Christi
morte fructum percipient fideles?

puer.

Omnino. Ac principio quidem videtur esse
sacrificium, quo peccata nostra expiavit coram
Deo, atque ita placata ira dei, nos cum eo in
gratiam reduxit. Deinde sanguinem eius, la-
uacrum esse, quo animae nostrae maculis omni-
bus purgentur. Postremo deletam esse pecca-
torum nostrorum memoriam, ne unquam in
dei conspectum veniant, atq; ita indictum a-
bolutumque fuisse chirographum, quo rei te-
nebamur.

Minister,

Nihilne praeterea utilitatis nobis afferit?

puer.

Inde vero. Num & eius beneficio (siquidem vera-
simus

DE RIDE.

simus mēbra christi) vetus homo nōster trū-
cifigitur, aboletur corpus peccati, ne amplius
regnent prauæ carnis cōcupiscentię in nobis.

Minister.

Perge in reliquis.

Puerto

Sequitur. Tertio ipsum dei resurrexisse ex mortuis, quo victorem se peccati & mortis demonstravit. Sua enim resurrectione mortem deglutivit, abrupit diaboli vincula, & totam eius potentiam redigit in nihilum.

minister.

Quotuplex ex hac resurrectione fructus
nobis prouenit. puer. Triplex. Nam & iustitia nobis per eā acqui-
sitam, & certum nobis est pign' futuræ nostræ
immortalitatis, & iam nunc eius virtute sus-
citamur in vitæ nouitatem, ut purè sancte q;
viuendo, dei voluntati obsequamur.

minister.

Persquamur reliqua.

Pugr.

Ascendit in cœlum.

Minister.

Sed, an sic ascendit, ut nō sit amplius in terra?

DUCE

Sic. Postquam enim omnibus perfunditus fuerat quæ illi à patre iniuncta fuerant, quæq; in salutem nostram erant: nihil opus erat diu-

B 4.

tius

DE FIDE.

tius cum in terris versari.

Minister.

Quid ex hac ascensione boni cosequimur?

puer.

Duplex est fructus. Nam quatenus cœlum ingressus est Christus nostro nomine, sicut in terram nostra causa descenderat, aditum illuc nobis quoque patet fecit, ut iam aperta sit nobis ianua, quæ propter peccatum antè clausa erat. Deinde, in conspectu Dei comparet pro nobis intercessor & patronus.

Minister.

Verum, an Christus in cœlum se recipiendo sic à nobis recessit, ut iam nobiscum esse deficerit?

puer.

Minime, contrà enim recepit, se nobiscum fore usque ad finem seculi.

Minister.

Quod autem nobiscum habitat, idne de corporis præsentia intelligendum?

puer.

Non. Alia enim ratio est corporis, quod in cœlum receptū est: alia virtutis, quæ ubique est diffusa.

Minister.

Quo sensu cum dicas sedere ad patris dexterā?

puer.

Hæc verba significant. Patrem illi cœli & terræ imperiū conculisse, ut omnia gubernet.

Minister.

Quid

DE FIDE.

Quid autem tibi significat Dextera, & quid
hæc Sessio? puer.

Similitudo est à principibus sumpta, qui ad
dexteram suam collocare solent quibus vices
suas commendant. minister.

Non ergo aliud intelligis, quam quod tradit
Paulus, nempè constitutum esse Christum
caput Ecclesiaz, & supra omnes principatus
euctum nomen adeptum esse quod sit supra
omne nomen. puer.

Ita est ut dicis.

minister.

Transcamus ad alia.

puer.

Inde venturus est ad iudicandum viuos &
mortuos: quorum verborum sensus est Palam
é cælo venturum ad iudicandum orbem, si-
cuit ascendere visus est.

minister.

Quum iudicij dies futurus non sit ante finem
seculi, quomodo tunc ex hominibus fore ali-
quos superstites dicis, quandoquidem omni-
bus constitutum est semel mori?

puer.

Hanc questionem soluit Paulus, quum eos
qui tunc sepereunt, subita mutatione innova- ^{suys, eys, su}
tum iri tradit, ut abolita carnis corruptione,
induanc incorruptionem.

minister.

Tu

DE FIDE.

Tu ergo hanc mutationem mortis instar illis fore intelligis, quod primæ naturæ futuræ sit abolitio, & alterius nouæ initium?

puer.

Sic sentio.

Minister.

An aliquod inde gaudium recipiunt nostræ conscientiæ, quod Christus semel futurus sit mundi iudex?

puer.

Recipient, & quidem singulare. Certò enim non nisi in salutem nostram venturum scimus.

Minister.

Non ergo reformidare nos comuenit hoc iudicium, ut nobis horrorem incutiat.

puer.

Minimè verò, quando non nisi ad eius iudicis tribunal stabimus, qui patronus quoque noster est, qui que nos in fidem clientelamque suam suscepit.

Minister.

Veniamus iam ad tertiam partem.

puer.

Ea est de fide in spiritum sanctum.

Minister.

Quid verò nobis confert?

puer.

Nempe huc spectat, ut nouerimus deum si-
cut in os per filium redemit & seruauit, ita per
spiritum facere nos huius redemptionis ac
salutis

DE FIDE.

Salutis compotes.

Minister.

Quomodo?

Puer.

Quemadmodum purgationem habemus
in Christi sanguine, sic eo aspergi conscientias
nostras necesse est, ut abluantur.

Minister.

Hoc clariori etiamnum expositione indi-
get.

Puer.

Intelligo spiritum Dei, dum in cordibus
nostris habitat, efficere ut Christi virtutem
sentiamus. Nam ut Christi beneficia mente
concipiamus: hoc fit spiritus sancti illumina-
tione: eiusq; persuasione fit, ut cordibus no-
stris obsignetur. Deniq; solus ipse dat illis in
nobis locum. Regenerat nos, facitq; ut simus
nouæ creaturæ, Proinde quæcunque nobis ef-
ferentur in Christo dona, ea spiritus virtute
recipimus.

Minister.

Pergamus.

Puer.

Sequitur quarta pars, in qua confitemur nos
credere vnam sanctam Ecclesiam catholicam.

Minister.

Quid est Ecclesia?

Puer.

Corpus ac societas fidelium, quos Deus ad
vitam æternam prædestinavit.

Minister.

DE FIDE.

minister.

Estne hoc etiam caput creditu necessarium?

Puer.

Imò verò, nisifacere velimus otiosam Christi mortem, & pro nihilo ducere, quicquid haec tenus relatum est. Hic enim unus est omnium affectus, ut sit ecclesia.

Minister.

De causa ergo salutis fuisse haec tenus tractatū eiusque fundamentum ostensum intelligis, quum exponeres, Christi meritis & intercessione nos fuisse in amorem à deo receptos, & hanc gratiam spiritus virtute in nobis confirmari. Nunc verò explicari horum omnium effectum, quò sertior ex re ipsa fides constet.

Puer.

Ita res habet.

Minister

Porrò, ecclesiam quo sensu nominas sanctam?

Puer.

Quia scilicet quoscunque elegit deus, eos iustificat, reformatque in sanctitatem ac vitam innocentiam, quò in illis reluceat sua gloria. Atq; id est quòd vult Paulus, quum admonet Christum ecclesiam, quām redemit, sanctificasse, ut sit gloriofa, puraque ab omni macula.

Minister.

Quid sibi vult epitheton Catholicę, vel uniuersalis?

Puer.

Eo

DE FIDE.

Eo docemur, sicut vnum est fidelium omnium caput, ita omnes in vnum corpus coalescere oportere, ut vna sit ecclesia per totum orbem diffusa, non plures.

Minister.

Quid autem valet illud, quod continuo de sanctorum communione additur?

Puer.

Ad exprimendam clarius, quæ inter ecclesiæ membra est unitatem, hoc possum est, simul indicatur, quicquid beneficiorum largitur deus ecclesiæ, in communione omnium bonum spectare: quum inter scilicet mutuam omnes communionem habeant.

Minister.

Verum, estne hæc, quam ecclesiæ tribus, sanctitas iam perfecta?

puer.

Nondum, quamdiu scilicet in hoc mundo mulier. Laborat enim semper infirmitatibus nec vñquam vitiorum reliquijs penitus purgabitur, donec Christo, suo capiti a quo sanctificatur ad plenum adhaereat.

Minister.

Potestne autem hæc ecclesia aliter cognosci, quam quum fide creditur?

puer.

Est quidem & visibilis dei ecclesia quam nobis certis indicijs notisque descripsit. Sed hæc propriè de coram congregatione agitur, quos arcana

Eo

DE FIDE.

arcana sua electione adoptauit in salutem. Ea autē nec cœruietur perpetuo oculis, nec signis dignoscitur. Minister.

Quid deinde sequitur? puer.

Credo remissionem peccatorum.

Minister.

Quid tibi remissionis verbum significat? puer.

Deum gratitia sua bonitate ignoscere, ac condonare peccata fidelibus, ne in iudicium vocentur, aut exigatur de illis poena. Minister.

Hinc sequitur, nos satisfactionibus proprijs nequaquam promereri quam à deo in peccatorum veniam obtinemus. puer.

Verum. Unus enim Christus poenam soluendo satisfactione defunctus est. Quantum ad nos, nihil nobis compensationis suppetit, quod deo afferamur: sed ex mera eius liberalitate gratuitam hoc beneficium recipimus. Minister.

Cur peccatorum remissionem subnectis Ecclesia? puer.

Quia eam nemo consequitur, quin & coadunatus fuerit ante populo dei, & unitatem cum Christi corpore perseueranter ad finem usque colat: eoque modo testatum faciat verum.

DEFIDE.

rum se esse Ecclesiaz membrum.

Minister.

Hac ratione constituis, extra Ecclesiam non nisi damnationem & exitium esse.

Puer.

Omnino. Qui enim discessionem faciunt à Christi corpore, factionibusque scindunt eius unitatem, ijs spes omnis salutis præcisa est quantisper manent in eiusmodi dissidio.

Minister.

Recita quod super est.

puer.

Credo resurrectionem carnis, & vitam æternam.

Minister.

Quorsum hoc caput in fidei confessione ponitur?

puer.

Vt admoneamur non esse sitam in terra nostram felicitatem. Cuius cognitionis duplex est, ut illas ac usus. Inde primum docemur, ita hunc mundum nobis incolendum esse tanquam inquilinis, ut de migratione assidue cogitemus, nec corda nostra sinamus implicari cogitationibus terrenis. Deinde, utcunque abhuc nos lateat, & ab oculis nostris absconditus sit fructus gratiæ in Christo nobis collate, ne propterea despondeamus animos, sed patienter sustineamus usque ad diem reuelationis.

Minister.

Que porro huius resurrectionis erit series?

puer.

DE FIDE.

puer.

Qui antē mortui fuerint, recipient sua corpora, eadem scilicet quę gestarunt, sed predita noua qualitate, hoc est, non ampli⁹ obnoxia morti nec corruptioni. Qui autem tunc erunt superstites, eos subita mutatione Deus mirabiliter excitabit.

Minister.

Sed eritne piorum simul & impiorum communis?

puer.

Vna omnium erit resurrectio. Sed conditio diuersa. Alij enim in salutē ac beatitudinem resurgent, alij in mortem & extremā miseriā.

Minister.

Cur ergo sola hīc vita æterna commemoratur, inferorum nulla mentio?

puer.

Quoniam nihil hīc nisi quod ad consolatiōnem piarum mētium faciat, habetur: ideo reccensentur tantummodo præmia quę seruis suis dominus præparauit. Itaque non additur quę sors impios maneat, quos scimus à regno Dei alienos esse.

Minister.

Ex quo fundamentū tenemus, cui inniti fides debet, inde elicere verę fidei definitiōnem promptum erit.

puer.

Ista est. Sic autem definire licet, ut dicamus certam esse ac stabilem cognitionem paternę

erga

DE FIDE.

erga nos dei benevolentia, sicut per Euangelium patrem se nobis Christi beneficio, ac saluatorem fore testatur.

Minister.

Eamne concipimus a nobis, an a deo recipimus?

puer.

Docet scriptura singulare esse dei donum:
& experientia id confirmat.

Minister.

Quam mihi experientiam dicas?

puer.

Nempè rudior est mens nostra, quam ut capere spiritualem dei sapientiam queat, quæ nobis per fidem reuelatur, & corda nostra propensiora sunt vel ad diffidentiam, vel ad peruersam nostri & craturarum confidenciam, quam ut in deo suopte motu acquiescant.

Verum Spiritus sanctus, illuminatione sua, nos ad ea intelligenda reddit idoneos, quæ captum nostrum longè alioqui excedent: nosque ad certam persuasionem format, salutis promissiones cordibus nostris obsignando.

Minister.

Quid nobis boni oritur ex hac fide, quum secum eam assequuti sumus?

puer.

Iustificat nos coram deo, & hac iustitia hæredes nos vita æterna facit.

Minister.

C

Quid?

DEFIDE.

Quid? annon bonis operibus iustificantur homines, quin sancte & innocenter viendo, approbare se deo student?

puer.

Si quisquam usque adeò perfectus inueniatur, meritò censeri iustus posset. Verum quum omnes simus peccatores, multis modis rei coram Deo, aliunde quærenda nobis est dignitas, quæ nos illi conciliet.

Minister.

Verum, itane sordent, & adeò nullius precij sunt omnia hominum opera, ut gratiam coram Deo promereri nequeant?

puer.

Principiò, quæcunque à nobis, manant, ut nostra propriè dicantur vitiosa sunt ac proinde nihil possunt quam Deo displace, & ab eo rejici.

Minister.

Dicis ergò antequam renati simus reformati que dei Spiritu, nihil posse nos quam peccare: quemadmodum arbor mala, non nisi malos fructus profert?

puer.

Prorsus ita est. Nam qualemcunque speciem habeant in oculis hominum, mala sunt nihilominus quamdiu cor prauum est, quod precipue Deus intuetur.

Minister.

Hinc constituis non posse nos ullis meritis
Deum

DE FIDE.

Deum præuenire, aut prouocare eius beneficentiam: quin potius quicquid tenemus auctoritatem operum, nihil quam eius iram magis ac magis in nos accendere.

puer.

Sic sentio. Itaque mera sua misericordia, nulloque operum respectu nos gratis amplectitur in Christo, acceptosque habet, illius iustitiam nobis acceptam ferendo, ac si nostra esset: peccata verò nostra nobis non imputando.

minister.

Qualiter ergo dicis iustificari nos fide?

puer.

Quoniam dum certa cordis fiducia amplectimur Euangeliij promissiones, huius, quam dico, iustitiae possessionem quodammodo adipiscimur.

minister.

Hoc ergo vis, iustitiam, ut nobis per Euangeliū offertur à deo, ita fide a nobis recipi.

puer.

Sic est.

Minister.

Verum, ex quo nos semel amplexus est deus an non illi accepta sunt opera, quæ spiritu sancto nos dirigente, facimus?

puer.

Placent illi. Non proprietatem dignitatis merito: sed quatenus suo favore liberaliter ca dignatur.

Minister.

C 2

Atqui,

DE FIDE.

Atqui, quum ē spiritu sancto prodeant, an non fauorem promerentur?

puer.

At non nihil semper inquinamenti ex infirmitate carnis admixtum est, quo vitiatur.

Minister.

Vnde igitur, aut qua ratione ficit, ut deo placant?

puer.

Sola est fides, quæ gratiam illis conciliet, quum huic fiducia certò innitimus, non ventura esse ad calculum summi iuris, quod deus ad seueritatis suæ regulâ exigere ipsa nolit: sed obiectis eorum vitijs, & sordibus Christi puritate consepultis, eo loco habeat, ac si perfecta essent & absoluta.

Minister.

Verum an inde colligemus, operibus iustificari hominem christianum, postquam à deo vocatus est, aut operum merito consequi ut à Deo diligatur, cuius dilectio vita æterna nobis est?

puer.

Nequaquam. Quin potius teneamus quod scriptum est. Neinam mortalium iustificari coram deo posse, atque ideo deprecemur ne in iudicium nobiscum intret.

Minister.

Non tamen bona fidelium opera inutilia esse propterea iudicabimus.

puer.

Min-

DE FIDE.

Minime verò. Neq; enim frustrà mercedem illis Deus, tum in hoc mundo, tum in futura vita pollicetur. Verum ex gratuito dei amore tanquam ex fonte, emergit hęc merces: quia nos scilicet primū amplectitur in filios, de inde conseputa vitiorum nostrorum memoria, quę ex nobis prodeunt, fauore prosequitur.

Minister.

Sed ànne sic à bonis operibus seperari hęc iustitia potest, ut quihanc habet, illis careat?

Puer.

Fieri hoc nequit. Nam quum recipiamus fide Christum, qualem se nobis offert: ipse verò non liberationem tantum nobis à morte & reconciliationem cum deo promittat, sed Spiritus sancti simul gratiam, qua in vita novitatem regeneremur: hęc coniungi necesse est, ne Christum à seipso distrahamus.

Minister.

Hinc sequitur fidem esse radicem ex qua nascuntur omnia bona opera: tantum abest ut ab eorum studio nos reuocet.

Puer.

Omninò sic est, ac proinde tota Evangelij doctrina duobus his membris continetur, fide & pœnitentia.

Minister.

Quid est pœnitentia?

Puer.

C₃

Displi-

DE LEGE.

Displicentia odiumque peccati, & amor iustitiae ex Dei timore profecta, quae nos ad abnegationem usque nostri, carnisque mortificationem adducant, ut spiritui Dei regendos nos tradamus, ac omnes vitae nostrae actiones ad Diuinae voluntatis obsequium comparemus.

Minister.

Hoc verò secundum in membrum fuit in diuisione quam initio posuimus, quia tu ratione ostenderis rite colendi Dei.

Puer.

Verum, ac simul additum fuit, veram hanc ac legitimam esse regulam colendi dei, ut eius voluntati obsequiamur.

Minister.

Qui sic?

puer.

Quoniam igitur denum illi probatur cultus, non quem confingere nobis libuerit, sed quem suo ipse arbitrio prescripscerit.

Minister.

Quam autem vivendi regulam nobis posuit?

puer.

Legem suam.

DE LEGE.

Minister.

Quid ea continet?

puer.

Duabus

DE LEGE.

Duabus partibus constat, quarum prior
quatuor habet præcepta, altera sex. Ita decem
omnino præceptis constat tota lex.

Minister.

Quis huius diuisionis est author ?
puer.

Deus ipse, qui in duas tabulas descriptam,
Mosi tradidit, & sæpe testatus est redigi in
decem verba.

Minister.

Argumentum prioris tabulæ quale est ?
puer.

De pietatis erga Deum officijs.

Minister.

Secundæ verò ? puer.

Qualiter sit agendum cum hominibus, &
quid illis debeamus. Minister.

Recita præceptum, vel caput primum.

puer.

Audi Israel : Ego sum Ichôua Deus tuus, qui te eduxi
ex terra Aegypti, domo seruitutis Non habebis deos a
lienos coram me. Minister.

Nunc sensum verborum expone.

puer.

Initio, quadam veluti præfatione utitur in
totam legē. Nam cum Iehouam se nominat,
ius sibi vindicat & autoritatem iubēdi, De-
indē, quò legi suę gratiam apud nos conciliet
addit se Deum esse nostrum. Perindè enim

DE LEGE.

valent hæc verba, ac si scrutatorem nostrum se vocaret. Hoc autem beneficio quum nos dignatur, par est, ut nos illi vicissim exhibeamus in populum obsequenter.

Minister.

Verum, quod continuo de liberatione subiicit, & fracto iugo servitutis Ægyptiacæ: an non ad Israeliticum populum, & cum quidem solum, peculiariter spectat?

puer.

Fatetur quod ad corpus verum, est alterum liberationis genus, quod ad omnes per quem homines pertinet. Nos enim omnes ex spirituali peccati servitute, & diaboli tyrannide asseruit.

Minister.

Cur eius rei meminit quum in legem suam præfari vellet.

puer.

Vt nos commonefaciat suum maxime ingratitudinis reos fore, nisi totos illi nos in obsequium addixerimus.

Minister.

Quid autem hoc primo capite exigit?

Puer.

Vt suum illi soli honorem in solidum assertamus, neque ullam eius partem transferamus aliò.

Minister.

Quis honor illius est proprius, quem aliò transcribere sit nefas?

Puer.

Eum adorare, colloquare in ipso nostram fiduciam,

501

DE LEGE.

ciam, inuocare ipsum, illi denique omnia de-
ferrre, quæ in eius maiestatem competunt.
minister.

Quorsum hæc particula adiecta est: Coram
facie mea: puer.

Quum nihil tam reconditum sit quod eum
lateat, sit que occultarū cogitationum cogni-
tor ac iudex: significat non externæ modò
confessionis honorem requirere: sed veram
quoque pietatem cordis.

Minister.

Transcamus ad secundum caput.

puer.

Non sculpes tibi simulachrum, neque imaginem ullam
effinges eorum quæ aut in cælo sunt sursum, aut de-
orsum in terra, aut in aquis sub terra. Non adorabis ea
neque coles. Minister.

Prohibetur in totum, ne aliquæ pingantur
aut sculpantur imagines:

puer.

Non: Sed duo tantum hic vetat, ne quas fa-
ciamus imagines vel dei effingendi, vel ado-
tandi causa. Minister.

Cur Deum non licet visibili figura expri-
mere? puer.

Quia nihil inter eum (qui spiritus est æternus,
incomprehensibilis) & corpoream, corrup-
tibilem, mortuamque figuram simile est,

Minister.

Iniu-

DE LEGE.

Iniuriam ergo fieri censes eius maiestati,
quum in hunc inodum repræsentatur?

Puer.

Sic sentio.

Minister.

Quænam hic adorationis species damnatur?

Puer.

Quum ad statuam vel imaginem nos conuer-
timus precaturi, coram ea nos prosternimus,
genuum flexione, aut alijs signis exhibemus
illi honorem, ac si deus illis se nobis repræ-
sentaret.

Minister.

Non ergo quamlibet simpliciter picturam
vel sculpturam his verbis damnari intelligen-
dum est: sed tantum imagines prohibemur
facere in hunc finem, ut in illis deum vel quæ-
ramus, vel colamus, siue (quod idem est) eas
colamus in dei honorem, aut quoquo modo
illis ad superstitionem & idolatriam abuta-
musr.

puer.

Verum.

Minister.

Nunc in quem finem caput hoc referemus?

Puer.

Quemadmodum superiore vnum se esse de-
nuntiauit quem coli oporteat & adorari, ita
nunc quæ recta sit adorationis forma, ostendit,
quo nos ab omni superstitione, alijsque
vitiiosis & carnalibus figuris reuocet.

Minister.

DE LEGE.

Minister.

Pergamus.

Puer.

Sanctionem adiungit: Se Ichouam esse, deus nostrum, fortis, Zelotypum, qui vindicet iniuriam patrum in filios, usque in tertiam & quartam generationem, eorum qui se oderint.

Minister.

Cur mentionem fortitudinis suæ facit?

Puer.

Eo significat se ad gloriam suam vindicandam satis habere potentiam.

Minister.

Quid Zelotypiæ vocabulo indicat?

Puer.

Æqualem autem socium ferre non posse. Nam ut se nobis pro infinita sua bonitate donavit, ita nos vult esse prorsus suos. Atque hec animalium nostrarum est calcaria, illi dicatas esse & penitus adhæcere: sicut rursum adulterio pollui dicuntur, dum ab eo ad superstitionem deflectunt.

Minister.

Quò sensu hoc dictum est, Vlcisci patrum iniuriam in filios?

puer.

Quò plus nobis incutiat terroris, non tantum de ijs qui offenderint poenas sumpturum se minatur: sed eorum quoque sobolem foras maledictam.

Minister.

Acqui, an hoc Dei æquitati consentaneum est

DE LEGE.

est, quemquam punire ob alterius noxam?

Puer.

Si qualis sit humani generis conditio, reputamus, soluta erit quæstio. Natura enim maledictioni obnoxij sumus omnes, nec est quod de deo conqueramur, quum in hac sorte nos relinquit. Iam verò, sicut suam erga pios dilectionem eorum posteritati benedicendo, demonstrat: ita suam aduersus impios vindictam, eorum filios hac benedictione priuando, exequitur.

Minister.

Prosequere.

puer.

Quo nos amabili etiam suavitate alliciat, misericordia usurum se promittit erga omnes qui se diligunt, suaque mandata obseruant.

Minister.

Intelligitne pijs hominis innocentiam posteris omnibus, quamuis impijs, saluti forè?

puer.

Nequaquam. Sed hoc modo suam benignitatem eò usque se effusurum erga fideles, ut in eorum gratiā, liberis quoq; se beneficū exhibeat, non tantum res eorum prosperando, quod ad præsentem vitam, sed animas quoq; ipsorum sanctificando, quod in gregē suo censemantur.

Minister.

Atqui hoc perpetuum non esse appareat.

puer.

Fateor

505

DE LEGE.

Fateor. Quemadmodum enim liberum hoc
sibi retinet, ut misericordiam sc. quū libuerit
impiorum liberis exhibeat: ita suam gratiam
non adeò astrinxit fidelium liberis, quin pro
suo arbitrio repudiet ex illis quos visum fue-
rit. Sic tamen id temperat, promissionem
hanc non vanam esse nec fallacem constet.

Minister.

Cur mille hūc generationes, in potestate verò
damnatione tres duntaxat aut quatuor nomi-
nat?

puer.

Quò significet, se ad humanitatem magis &
clementiam, quam ad seueritatem propensū esse:
sicut etiam alibi testatur, quū se ad ignoscen-
dum facilem esse dicit, tardum verò ad iram.

Minister.

Iam ad tertium.

puer.

Non usurpabis nomen Ichouæ Dei tui frustra.

Minister.

Quis sensus?

puer.

Vetat, ne Dei nomine abutamur non pei-
rando tantum, sed præter necessitatem iu-
rando.

Minister.

Estne aliquis nominis Dei usus legitimus
in iure jurando?

puer.

Imo verò: quūm adhibetur ex iusta causa.
Primum asserēdē viritatis: Deinde, quūm eius
momenti est negotiū, ut iurate par sit ad mu-
tuam

DE LEGE.

tuam inter homines charitatem & concordiam.

Minister.

Verum an non longius spectat, quam ad cohibenda iuramenta, quibus profanatur Dei nomen, aut imminuitur eius honos?

puer.

Proposita una specie, in universum nos admonet, ne unquam in medium a nobis profatur Dei nomen, nisi cum timore ac reverentia, & in eum finem, ut gloriosum appareat. Nam quum sit sacrosanctum, cauere debemus omnibus modis, ne aut ipsum contemptui habere videamur, aut alijs occasionem contemnendi prebeamus.

Minister.

Quomodo hoc fieri?

puer.

Si de eo eiusque operibus non aliter cogitemus aut loquamur, quam in eius honorem.

Minister.

Quid sequitur?

puer.

Sanctio, qua non fore innocentem denuntiat qui nomen suum in vanum usurpauerit.

Minister.

Quum alibi pronunciat se in legis sue transgressores vindicaturum, quid hic amplius continetur?

puer.

Eo voluit indicare, quantum in nominis sui gloriam faciat: quo eius studiosiores simus dum videamus

DE LEGE.

videmus paratam fore vltionem, si quis eam
profanauerit. Minister.

Veniamus ad quartum præceptum.

Puer.

Recordare diem Sabbathi, ut cum sanctifices. Sex dies
bus operaberis, & facies omne opus tuum. Septimus
verò Sabbathum est Domini Dei tui. Non facies in eo
vllum opus, nec seruus tuus, nec ancilla, nec bos, neque
asinus, necque inquiline, qui habitat intra portas tuas.
Nā sex diebus perfecit deus cœlum terram, & mare, &
quicquid in illis continetur, Septimo quievit. Itaque be-
nedixit diei Sabbathi & cum sanctum sibi segregauit.

Minister.

Iubēne sex diebus laborare, ut septimo
quiescamur! Puer.

Non simpliciter. Verūm, sex dies hominum
laboribus permittens, septimum excipit, ut
quieti distinetur. Minister.

An quemuis laborem nobis interdicit?

Puer.

Hoc præceptum separatam & peculiarem ha-
bet rationem. Siquidem quietis obseruatio
pars est veterum ceremoniarum. Itaq; Chri-
sti aduentu abrogata fuit.

Minister.

Dicisne præceptū hoc ad Iudæos propriè spe-
ctare, ideoq; temporarium duntaxat fuissē?

Puer.

Nemp̄, quatenus ceremoniale est,

Minister,

Quid

DE LEGE.

Quid ergo? Subestne aliquid præter ceremoniam? puer.

Tribus ex causis datum fuit.
Minister.

Cedò mihi eas.
puer.

Ad spiritualem quietem figurandam: ad conseruationem politicæ Ecclesiasticæ; ad seruorum subleuationem. Minister.

Quid per spiritualem quietem intelligis?
puer.

Dum à proprijs operibus feriamur, quod Deus in nobis sua opera peragat.
Minister.

Quæ pòrrò feriandi ratio?
puer.

Si carnem nostram crucifigimus, hoc est renuntiamus noltro ingenio, ut Dei spiritu gubernemur. Minister.

An id scptimo quoque dei fieri satis est?
puer.

Imò continenter. Nam ex quo semel coepimus, perendum est toto vitæ cursu.
Minister.

Cur ergo eius significationi destinatur certus dies? puer.

Nihil necesse est per omnia congruere veritatem cum figura, modò conueniat quantum satis est ad rationem figurandi.
Minister.

509

DE LEGE.

Minister.

Cur tamen septimus potius dies prescribitur, quam alius quilibet?

puer.

Numerus hic perfectionem in scriptura designat. Itaque ad notandam perpetuitatem aptus est. Simul indicat spiritualem hanc quietem inchoari duntaxat in hac vita, nec ante perfectam fore, donec est mundo migrans.

Minister.

Verum, quid hoc sibi vult, quod suo nos exemplo ad quiescendum hortatur Dominus?

puer.

Quum mundi creationi finem intra sex dies imposuisset, septimum operum suorum considerationi dicauit. Ad id quod nos acrius stimulet, suum nobis exemplum proponit. Nihil enim magis expectandum, quam ut nos ad eius imaginem formemur.

Minister.

Verum continuane esse debet operum dei mediatio, an ex septenis quibusque diebus unus illi destinari sufficit?

puer.

Exerceri quidem nos quotidie in ea deceat. Verum imbecillitatis nostrae causa, dies unus peculiariter statuitur. Atque haec politia est quam dixi. minister.

Quis igitur eo die seruandus est ordo?

D

puer.

DE LEGE.

puer.

Ve populus ad audiendam christi doctrinam
ad frequentandas publicas preces, ad edendam
fidei suæ professionem conueniat.

Minister.

Nunc expone quod dixisti, Dominum hoc
præcepto, scruorum quoque subleuationi
prospicere voluisse. puer.

Vt ijs qui sub aliena potestate sunt, aliquid
laxamenti detur. Quinetiam hoc ad retinen-
dam cōmunam politiam valet. Nam ubi dies
vnus quieti assigatur: ita se quisque ad labo-
randum in reliquum temporis assuefacit.

Minister.

Videamus iam, quatenus ad nos spectet hoc
mandatum. puer.

Quoad ceremoniam, quum in Christo ex-
titerit eius veritas, abrogatam esse dico.

Minister.

Quomodo?

puer.

Nempè, quia mortis eius virtute vetus homo
noster crucifigitur, nosque excitamur in vita
nouitatem. minister.

Quid ergo ex præcepto nobis restat?

puer.

Ne sancta instituta, quæ ad spiritualem ecclæ-
siam politiam faciunt, negligamus. Præsertim
vero ut sacros conuentus ad audiendum dei
sermo-

51
DE LEGE.

sermonem, ad mysteria celebranda, ad solennes preces, sicut erunt ordinati, frequētemus.

Minister.

Atqui, nihilne amplius figura nobis cōducit?

Puer.

Imò verò. (Ad suam enim veritatem reuocanda est) ut scilicet insiti in corpus Christi, factique eius membra, desinamus à proprijs operibus, atq; ita dei gubernationi nos r̄sig-nemus.

Minister.

Transeamus ad alteram Tabulam.

Puer.

Eius initum est,

Honora Patrem & Matrem,

Minister.

Quid tibi significat h̄ic, vox honoris.

Puer.

Vt cū modestia & humilitate morigeri sint, & obsequentes filij parentibus, vt eos reuerēter colant, vt iuuent in necessitate, suasq; illis operas impendant. His enim tribus membris continetur, qui debetur parentibus honor.

Minister.

Perge modò.

Puer.

Adiicitur mandato promissio.

Vt prorogentur dies tui super terram, quam datus es tibi dominus deus tuus.

Minister.

Quis sensus?

Puer,

D 3

D 3

DE LE GE.

Diu beneficio dei victuros, qui debitum parentibus honorem præstiterint.

Minister.

Quum tot ærumpis referta sit hæc vita: cur beneficij loco, longam eius durationem nobis pollicetur Deus?

puer.

Quanticunque miserijs sit obnoxia, dei tamē benedictio est erga fideles, vel hac vna de causa, quod paterni eius fauoris argumentum est, dum eos hic alic &c conseruat.

Minister.

Sequiturne è conuerso evni qui citò & ante iustam ætatem ex hoc mundo eripitur, à deo maledictum esse?

puer.

Minimè. Quin potius accidit interdum, vt quò quisque magis diligitur à deo, eo citius recipiatur ex hac vita.

Minister.

Atqui sic agendo qualiter, promissioni suę satisfacit?

puer.

Quicquid nobis terrestrialium bonorum deus promittit, sub hac conditione accipere convenit, quatenus in bonum animæ nostræ salutemq; expedit. Esset enim ordo valde præposterus, nisi semper antecederet animæ ratio.

Minister.

Quid de ijs, qui parentibus fuerint contumaces?

puer.

Non in extremo tantum iudicio punientur, sed hic quoque in eorum corpora deus vindicabit,

DE LEGE.

dicabit, aut hinc omnes tolendo in medio
xcatis flore, aut ignominioso mortis genere
plectendo, aut alijs modis.

Minister.

Verum, annon de terra Chanaan nominatum
promissio loquitur?

Sic est, quantum ad Israëlicas spectat. At
nobis hoc verbum latius patet, ac extendi de-
bet. Quamcunque enim regionem incolamus
quum dominis sit totus orbis, eani nobis assig-
nat possendam.

Minister.

Nihilne amplius restat de præcepto?

Puer.

Quanquam non nisi de Patre & Matre ver-
ba sonant, intelligendi sunt tamē omnes, qui
nobis præsunt, quando eadem ipsorum est
ratio.

Minister.

Quænam illa?

Puer.

Nempè quia Dominus eos in superiorem
honoris gradum extulerit. Nulla enim est vel
parentum, vel principum, vel præfectorum
quorumlibet authoritas, nullum imperium,
nullus honor nisi ex dei decreto, quia mun-
dum sic illi placet ordinare.

Minister.

Recita sextum.

Puer.

Non occides.

Minister.

D 3

Ni-

DE LEGE.

Nihilne aliud vetat, quam cædes perpetrare ?

puer.

Imò verò. Nam quum hic loquatur deus non
externis tantum operibus legem dicit, sed a-
nimis etiam affectibus, adeoque his potissimum.

Minister.

Vidēris subindicare genus esse quoddam
arcane cædis, a quo hic nos deus reuocat.

puer.

Sic est. Ira enim, & odium, & quævis no-
cendi cupiditas, cædes coram deo censetur.

Minister.

Satisne defuncti sumus, si neminem prose-
quamur odio ?

puer.

Nequaquam. Siquidem Dominus odium dà-
mando, & nos arcēdo à quavis noxa: qua prox-
imus noster lædatur, simul hoc se exigere o-
stendit, ut omnes mortales ex animo diliga-
mus, ac fideliter ipsis tuendis, conscruandisq;

studemus.

Minister.

Iam ad septimum.

puer.

Non mœchaberis.

Minister.

Expone quæ sit summa.

puer.

Scortationem quamlibet maledictam esse co-
ram deo. Prounde, nisi iram dei velimus in

nos

545

DE LEGE

nos prouocare, ab illa esse diligentur absti-
dum.

Minister. Iteq; illis, iniquis
Nihilne præterea requiritur, ut in munus
puer.

Respicienda semper est natura legislatoris
quem diximus non ex externo modo operi um-
morari, sed animi potius affectibus esse in-
tentum.

Minister.

Quid ergo plus comprehendit? requiri. H
puer.

Ex quo tum corpora nostra, tum anima, tem-
pla sunt spiritus sancti, ut castam ytrisque pu-
ritatem præstemus. Ac proinde non exteri-
cantum flagij abstinentia pudicissimus: sed
etiam corde, verbis gestu denique corporis, &
actione. Denique corpus ab omni lasciuia pu-
rum sit, animus ab omni libidine, ut nulla
pars nostri impudicitiae sordibus sit inquina-
ta.

Minister.

Veniamus ad octauum.

puer.

Non furaberis.

Minister.

Eanc tantum furtæ prohibet que humanis
legibus puniuntur, an longis procedit?

puer.

Malas, omne genus, fraudandi circumuenien-
dique artes, quibus aliena bona aucupamur,
sub furti nomine complectitur. Hic ergo ve-

D 4

tamus

DE LEGE.

tamur, tum violenter inuolare in bona proximorum, tum per vafriciem & dolum illis manum iniucere, tum alijs quibuscumque obliquis rationibus ad illa occupanda conari.

Minister.

Satisne est manus abstinere a maleficio, a cupidicis etiam hic damnatur? puer.

Huc semper est redendum: quum spirituалиs sit Legislator, non externa tantum furtu coercere eum velle, sed omnia simul consilia & studia, quae alijs omnino incommodant, atque ipsam in primis cupiditatem, ne dicere cum iactura fratum exspectamus.

Minister.

Quid ergo agendum est, ut precepto pareamus?

Danda est opera ut suum cuique saluum sit. minister.

Nonum præceptum quod est?

puer.

Non eris aduersus proximum tuum tuis mendax.

Minister.

Prohibe te peccare in foro duntaxat, an in universum mentiri aduersus proximos?

puer.

Sub specie una compræhenditur doctrina generalis, ne falso proximos calumniemur neque maledicentia nostra & obtrectationibus

lzdam

721123

517

DE LEGE.

Iazardamus eius famam, aut aliquam illi noxiam afferamus in suis bonis. Minister.

Cur autem nominatum exprimit publica periuria? puer.

Quò maiorem nobis huius vitij horrorem incutiat. Innuit enim, si quis maledicentiae & calumnijs assueverit, inde ad periurijs proclivem fore lapsus, si occasio data fuerit proximi infamandi. Minister.

Vultne à maledicendo tantum nos arcere, an etiam à malis suspicionibus, sinistrisque & inquisi*tion*ibus? puer.

Vtrunque, secundum rationem antè adductam, hīc damnat. Nam quod agere coram hominibus malum est, malum est coram deo etiam velle. Minister.

Ergò, quid in summa velit, expone.

Puer.

Ne ad male sentiendum de proximis, neque ad eos infamandos propensi simus vetat. Quin potius, hac nos æquitate & humanitate præditos esse iubet: ut de illis, quantum veritas patitur, benè sentiamus, suamque eis estimationem integrum tueri studemus.

Minister.

Recita ultimum.

puer.

Non concupisces domum proximi tui, non concupisces uxorem proximi tui, non serum, non ancillam, non bos n̄em,

DE LEGE.

Item, non a finem, nec quicquam aliud quod ipsius sit.

Minister.

Quum spiritualis sit tota lex, sicut etiam antea toties dixisti, nec tantum coercendis externis operibus, sed corigendis etiam animi affectibus posita sint superiora præcepta, quid hic amplius additur?

Reliquis præceptis, voluntates atque affectus regere & moderari voluit Dominus: hic verò etiam cogitationibus, quæ nonnullam cupiditatem secum trahunt, neque tamen perueniunt ad statam usque deliberationem legem imponit.

Minister.

Dicisne minimas quasque cupiditatis, quæ fidibus obrepant, & ipsis veniant in mentem, peccata esse, etiam si resistant potius quam assentiantur?

Puer.

Constat certe prauas omnes cogitationes, etiam si non accedat consensus, ex naturæ nostræ vicio prodire. Verum hoc tantum dico: damnari hoc præcepto vitiosas cupiditates, quæ ita cor hominis titillant ac solicitant, ut tamen non pertrahant ad firmam deliberationemque voluntatem.

Minister.

Hactenus ergo malos quidem affectus quibus acquiescunt homines, & subgendos se permittunt, prohibitos fuisse intelligis. Nunc verò tā exactā integritatē à nobis requiri, ut nullam

519

DE LUGB.

nullam peruersam cupiditatem corda nostra
admittant, quibus ad peccatum stimulantur.

Sic est.

Minister.

Licetne iam breuis totius legis compedium
colligere? puer. Non possim. Maximè. Siquidem eam in duo capita sedi-
gamus. Prius est, ut deum amemus ex toto
corde, ex tota anima, ex totis viribus. Alterū
ut proximos diligamus perinde ac nosmetip-
sos. minister.

Quid sub dei amore continetur?

puer. Amare ipsum, sicuti deum amare decet: nēpē
ut simul & Dominus, & pater, & seruator ag-
noscatur. Itaque dei amori adiuncta est cius
reuerentia, voluntas illi obsequendi, fiducia,
quæ in ipso collocanda est. Minister.

Quid per totum cor, totam animam, & totas
vires intelligis.

Eam zeli vehementiam, ut nullis proflus co-
gitationibus, nullis deſyderijs, nullis studijs sic
in nobis locus, quæ huic amori aduersentur.

Minister.

Quis secundi capituli est sensus?

puer.

Quemadmodum natura adeo propensi ad
nos amandos sumus, ut hic affectus alios om-
nes

DE LEGE.

mes superet, ita proximoruim charitatem sic regnare in nobis decet, ut nos omni ex parte gubernet, sitque omnium & consiliorum, & operum regula. Minister.

Quid proximi tibi nomen significat?
Puer.

Non cognatos modo & amicos aut qui aliqua nobiscum necessitudine sunt coniuncti sed etiam eos qui nobis incogniti sunt, adeoque inimicos. Minister.

Quid autē illi coniunctionis nobiscū habent?
Puer.

Nimirum coniuncti sunt eo vinculo, quo universum hominum genus deus simul colligant. Et autem id sacrosanctum & inviolabile, quod nullius prauitatem aboleri potest. Minister.

Dicis igitur, si nos quispiam oderit, esse hoc eius proprium, manere nihilominus ipsum nobis proximum, eoque loco a nobis habendum esse, quia stet inviolabilis dei ordo, quo hæc inter nos coniunctio sancta est.

Puer.

Sic est.

Minister.

Quum formam dei ritè colendi lex ostendat: nonne prorsus secundum eius præscriptum vivendum est? Puer.

**Verum id quidem est, Acqui ea imbecilli-
tate**

DE LEGE.

tate laborant omnes, ut nemo, quod debet, omni ex parte impleat. Minister.

Cur ergo eam à nobis perfectionem exigit deus quæ sit facultate nostra superior?

puer.

Nihil exigit, cui præstanto non simus obstricti. Ceterum modò ad eam quæ hic præscibitur, viuendi formam enitamur, etiam si procul absimus à scopo, hoc est à perfectione, dominus quod deest nobis ignoscit.

Minister.

De hominibusne vniuersis in genere loquaris, an de fidelibus duntaxat?

puer.

Qui dei spiritu non dum est regenitus, ne ad minimū quidem legis apicem inchoandum erit idoneus. Præterea si quem demus inueniri, qui aliquis ex parte legi obtemperet, non tam ideo coram deo defunctum iudicabimus. Nam maledictos pronuntiat omnes qui non omnia impleuerint quæ in ea continentur.

Minister.

Hinc statuendum est, sicuti duo sunt hominum genera, ita duplex esse legis officium.

puer.

Omnino. Nam apud incredulos nihil aliud efficit, nisi quod excusationem illis omnem præculdit coram deo atque id est quod significat Paulus, quum eam vocat ministerium mortis

DE LEGE.

mortis & damnationis. Erga fideles longe ali-
um usum habet. Minister.

Quem?

puer.

Principio dum iustitiam operibus consequi
se non posse ex ea discunt, ad humilitatem hoc
modo crudruntur, quae vera est ad querendam
in Christo salutem preparatio. Deinde qua-
tenus plus multo exigit ab ipsis quam sint
præstando, eos ad peccandam a Domino virtu-
tem sollicitat, simulque perpetui reatus com-
monefacit, ne superbire audeant. Postremo
fratni instar illis est, quo in dei timore retine-
antur. Minister.

Tametsi ergo in hac terrena peregrinatio-
ne legi nunquam satisfacimus, non tamen hoc
superuacuum esse consolimur, quod tam ex-
actam a nobis perfectionem flagitat. Scopum
enim ad quem nos collimare, & metam ad
quam nos initi conuenit, demonstrat: ut quis-
que nostrum pro modo collatæ sibi gratia, ad
summam rectitudinem vitam suam compone-
re, & maiores subinde progressus facere assi-
duo studio conetur. Puer.

Sic sentio.

Minister.

Annon perfectam in lege omnis iustitiae re-
gulam habemus? Puer.

Ec

DE LEGE.

Ecquidem adeò, ut nihil velit aliud Deus à nobis, nisi ut eam sequamur. Rursum vero in ritum habeat ac repudiet quicquid præter eius præscriptum suscipimus. Neq; enim aliud sacrificium acceptū habet, quā obedientiam. minister.

Quorsum igitur tot admonitiones, præcepta, exhortationes, quibus passim utuntur tunc Prophetæ, tunc Apostoli?

puer.

Nihil quam meræ legis expositiones sunt, quæ ad legis obedientiam nos manu ducunt, potius quam ab ea abducant.

Minister.

Atqui de priuata cuiusque vocatione nihil præcipit.

puer.

Quum reddere cuique quod suum est, iubet: inde colligere promptū est, quæ sint priuata in ordine suo, viteque genere, cuiusque partes. Et extant passim in scriptura, quemadmodum dictum est, sparsè singulorum præceptorum expositiones. Nam quod hic dominus summatim complexus est paucis verbis, alibi fusiūs & plenius exequitur.

Minister.

Quum de secunda parte diuini cultus, quæ in obsequijs obedientiaque sita est, sat is disputatum fuerit, iam de tertia parte differamus.

puer.

Dixi.

DE LEGE.

Diximus invocationem esse, quum ad ipsum
in quauis necessitate configimus.

Minister.

Eumne solum censes inuocandum esse?

Puer.

Omnino. Id enim exigit tanquam proprium
numinis sui cultum.

Minister.

Si ita res habet: quonam licebit modo ho-
mines ad opem nobis ferendam implorare?

Puer.

Magnum verò inter hæc duo discrimen est.
Decum enim cum inuocamus, testamur nihil
nos aliunde boni expectare, nec alibi nos col-
locare totum nostrum præsidium. Interea ta-
men auxilia, quoad nobis permittit, faculta-
temq; illis nos adiuuandi contulit, querimus.

Minister.

Quod ergo ad hominum opem fidemque
configimus nihil obstat dicis quoinius v-
num inuocemus Deum, quum fiducia in eos
nostra minime recuinet, nec aliter implore-
mus ipsos, nisi quia benefaciendi facultate e-
os instruendo beneficentias suæ ministros no-
bis quodammodo destinauit Deus: quorum
per manus adiuuare nos, & quæ apud illos de-
posuit subsidia, erogare nobis velit.

Puer.

Sic sentio. Ac proinde quicquid ab illis be-
neficiorum

121

DECLARATIONE.

neficiorum percipimus. Deo acceptū referte
conuenit: sicuti re vera, unus ipse illa omnia
nobis eorum ministerio largitur.

Minister.

Verum, a non hominibus tamen, quoties
aliquid in nos officijs contulerunt, habenda
est gratia? Id enim ipsa naturæ æquitas, & lex
humanitatis dictat.

Puer.

Habenda prorsus, vel ob unam hanic cau-
sam, quod hoc ipsos honore dignatur Deus,
ut quæ ex liberalitatis suæ fonte inexhausto
fluunt bona per eorum manus, tanquam per
ripos, ad nos deriuet. Hac enim ratione nos
illis obstringit, atque id ipsum vult nos ag-
noscere. Itaque qui se hominibus gratum
non præbet suam in deum quoque ingratitu-
dinem hoc modo prodit.

Minister.

Hinc licebit colligere, perperam inuocari;
tum Angelos, tum sanctos domini seruos qui
ex hac vita demigrarunt?

Puer.

Licebit. Neque enim sanctis has partes
attribuit Deus ut nobis opitulentur. Quan-
tum vero ad Angelos spectat, tamen eorum
vtitur opera in salutem nostram, non tamen
a nobis vult implorari.

Minister.

Quicquid ergo ad ordinem a deo institu-
tum aptè congruerterque non quadrat, id

5. V.

E

cum

757
DE ORATIONE.

cum eius voluntate pugnare dicis,
puer.

Sic est. Certum enim infidelitatis signum ast
ijs, quæ dat nobis Deus, non esse contentos.
Deinde, si in sanctorū, Angelorum ve fidem
nos conferamus, ubi nos ad se vnum deus vo-
cat, partemque, fiduciæ, quæ tota residere in
solo Deo debuerat, transferamus in ipsos, in
idolatriam prolabimur: quum scilicet parti-
amur inter eos, quod sibi deus in solidum uni
vindicabat. Minister.

Nonc de orandi ratione tractemus. Sufficitne
ad orandum singua, an mentem etiam & cor
requirit oratio? puer.

Lingua quidem non semper necessaria est.
Intelligentia vero & affectu nunquam carcere
potest vera oratio. Minister.

Quo mihi arguemento hoc probabis? puer.

Quandoquidem deus spiritus est, cum alijs
semper cor ab hominibns exigit cum vero in
oratione præsertim, qua cum ipso sua vota
communicant. Quamobrem, non nisi ijs qui
cum in veritate invocanterint, propinquum
se fore pollicetur. Ex aduerso autem execra-
tur omnes & maledicunt, qui perfectionem &
non exanimiо precantur. Minister,

Vanae

DE ORATIONE.

Vanæ ergo & nihil erunt preces, quæ cum
que lingua tantum conceptæ fuerint.

Puer.

Non id modò, sed deo etiam summopere
displicebunt. *Minister.*

Qualem in oratione affectum exigit deus?

Puer.

Primùm, ut in opiam miseriæque nostras
sentiamus, utque is sensus moerorem in ani-
mis nostris & anxietatem generet. Deinde ut
vehementi serioque obtainendæ à deo gratiæ
desiderio astuemus, quod precandi quoque
ardorem in nobis accendat.

Minister.

Anatiuōne hominibus ingenio manat hic
affectus, an à dei gratia illis prouenit?

Puer.

Deum hic nobis subuenire necesse est. Nos
enim ad utrumq; prorsus sumus stupidi. Spi-
ritus dei est, qui inenarrabiles genitus exci-
tat in nobis, animosq; nostros format in hæc
desideria, quæ in oratione requiruntur.

Minister.

Eone spectat hæc doctrinia, ut resides & quo-
dammodo oscitantes motum spiritus expec-
temus, nec se quisque ad orandum solicite?

Puer.

Minimè verò Quin hic potius est finis, ut
du frigere se, & ad orandum pigros, vel mi-

DECORATIONE.

nus bene comparatos sentiunt fideles; ad autem protinus configiantur sequentes inflammari postulant igneis spiritus eius aculeis, quo ad orandum reddantur idonei.

Minister.

Non tamen intelligis, nullum in precibus esse linguae usum?

Puer.

Nequaquam. Est enim saepe adiumento ad sublevandam retinendamque mentem ne tam faciliter a deo abstrahatur. Preterea quum ad illustrandum dei gloriam creata sit praeter alijs membris, totam eius facultatem in hunc usum explicari par est. Ad hanc hominem interdum studij vehementia huc impellit, ut praeter consilium lingua in vocem prorumpat.

Minister.

Si ita est, quid proficiunt qui exoticā lingua, sibi que non intellexerant?

Id verò nihil est aliud quam cum deo ludere.

Ergo à Christianis facessat hanc hypocrisis.

Minister.

Verum, quum precarnur, facimusne id fortuitò de successu incertian verò constitutum id certò habere nos oportet exauditum nos intrà Domino.

Puer.

Hoc perpetuum sit orationis fundamen-
tum, exauditum nos intra Deum, & quicquid
petierimus, impetraturos, quatenus nobis eōs
duce

DE ORATIONE.

ducet. Hac ratione docet Paulus, ex fide manare rectam inuocationem dei. Nam ritè nemo vñquam ipsum inuocabit, nisi qui in certa bonitatis fiducia prius acquiecerit. Minister.

Quid ergò his fiet, qui hēsitantēs orant, nec in anīmis suis statuunt, quid sīt orādo profecturi. Imò incerti sūnt audiantur nec ne a deo suā preces? puer.

Vanæ sūnt ac irritæ ipsorum preces, quum nulla promissione sint suffulcē. Iubemur enī certa fide petere, & promissio additur, quicquid credentes petierimus, id nobis dātū iri. Minister.

Restat vt videamus vnde nobis tantum confidentiæ, vt quum tot modis indigni simus dei conspectu, sistere nos tamen corām ipso audcamus. puer.

Primum habemus promissiones, quibus simpliciter, omissa dignitatis nostræ ratione, stādum est. Deinde, si filij dei sumus, animat nos spiritus cius, atq; instigat, vt ad eum tanquam ad patrem, familiariter nos recipere nihil dubitamus. Ac ne ideo quod in star verum sumus & cōscientia premimur nostrorum peccatorum, maiestatem eius gloriosam horrēamus mediatorem nobis proponit christū, quo nobis adiutum patefaciēt, de obtinenda gratia minimè sumus anxij. Minister.

DE ORATIONE.

Minister.

Intelligis non nisi vnius Christi nomine invocandum esse deum? puer.

Sic sentio. Nam & disertis verbis ita nobis præcipitur: & additur promissio, facturū sua intercessione, ut consequamur quæ petimus.

Minister.

Non ergo temeritatis aut arrogantiæ accusandus est, qui hoc aduocato fatus, ad deum familiariter accedit: & hunc deo & sibi proponit solum, per quem exauditur.

puer.

Nullo modo Nam qui sit orat, tanquam ex illius ore preces concipit: quū eius patrocinio adiuuari suam orationē, commendariq; sciat.

Minister.

Tracetemus iam quid continere fidelium preces debeant. Licetne quicquid in mentem nobis venit, à deo postulare? An certa hic tenenda est regula? puer.

Hæc verò nimis præpostera esset orandi ratio, indulgere proprijs desiderijs, carnisque iudicio. Nā & rudiiores sumus, quam ut possimus iudicare quid nobis expediat, & ea cupi dittaym intemperie laboramus, quæ frango cohíberi necesse habeat.

Minister.

Quid proinde opus est factō?

puer.

Hoc

DE ORATIONE.

Hoc restat vnum, vt deus ipse rectam orandi
formā nobis prescribat, vt tantum manu du-
centem sequamur, & quasi verba precūtem.

Minister.

Quam nobis legem prescripsit?

Puer.

Ampla quidem & copiosa passim in scrip-
turis huius rei doctrina traditur: verūm, quō
certiorem prefigeret scopum, formulam cō-
posuit & quasi dictauit, qua quicquid à Deo
petere fas est, ac nostra refert, breuiter com-
plexus est, & in pauca capita digessit.

Minister.

Recita.

puer.

Rogatus à discipulis dominus noster Chri-
stus, quónam orandum esset modo, respon-
dit: *Quin volueritis orare, sic dicite.*

Pater noster qui es in Cœlis, sanctificetur nōmen tuū,
adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua in terra, sicut
in Cœlo, panem nostrum quotidianum da nobis hodie,
& remitte nobis debita nostra, sicut nos quoque remit-
timus debitoribus nostris, & ne nos inducas in tentatio-
nem, sed libera nos à malo. *Quia tuum est regnum, &*
potentia, & gloria, in sæcula. Amén.

Minister.

Quò melius intelligamus quid continet,
eam in capita partiamur.

Puer.

Sex habet partes, quarum tres priores solam

E 4

dei

DE ORATIONE.

Dei gloriam non habita nostri ratione, tan-
quam proprium suum finem, respiciunt: re-
liquæ ad nos, utilitatemque nostrâ spectant,

Minister.

Ergone petendum est à deo quicquam vni-
dè nihil ad nos boni redeat?

puer.

Ipse quidè, pro infinita sua bonitate, sic com-
ponit omnia, ut nihil cedat in ipsis gloriam,
quin nobis quoque sit salutare. Itaque quia
sanctificatur eius nomen, ut nobis quoque in
sanctificationem vertatur efficit. Non adue-
nit eius regnum, quin simus quodammodo
eius participes. Verum, in optandis his om-
nibus, solam eius gloriam, præterita nostra
utilitate, intueri conuenit.

Minister.

Nempè secundum hanc doctrinam, tria hac
postulata cum utilitate quidè nostra coniun-
cta sunt, non tamen in aliud scopum colima-
re debent, quam ut glorificetur dei nomen.

puer.

Sic est, atque adeò in reliquis etiam tribus
cadem dei gloria curæ nobis esse debet, ut cu-
gue ijs quæ in rem ac salutem nostram sunt,
optandis propriè sint destinata.

Minister.

Nunc ad verborum explicationem perga-
mus, ac pñncipio, cur patris nōmē hic potius
quam

DE ORATIONE.

quam aliud quoduis, deo tribuitur?

puer.

Quum ad rectam orandi rationem in pri-
mis, requiratur secura conscientie fiducia: no-
men hoc assumit deus quod nihil nisi meram
Iustitatem sonat, ut ita excussa ex animis no-
stris omni anxietate, ad se familiariter impla-
randum nos inuitet. Minister.

Ergone deum audebimus sine difficultate,
recta adire, ut filii parentes solent?

puer.

Omnino. Quinetiam multo certiore obti-
nendi quod petimus fiducia. Nam (ut adiuno-
net magister) si nos, quum mali sumus, no pos-
sumus tamē filijs nostris bona negare, nec eos
dimittere inanes sustinemus, nec venenū por-
rigimus illis pro pane: quanto plus beneficen-
tiā à coelesti patre expectandum est, qui non
tantū summē bonus est, sed ipsa etiā bonitas.

Minister.

Annon ex hoc quoque nomine argumen-
tum ducere licebit, quo id quod in dictum
est, preces scilicet universas christi patrocinio
fundatas esse oportere, comprobetur?

puer.

Et quidem firmissimum. Neque enim fi-
liorum loco nos habet Deus, nisi quatenus
Christi sūnus membra. minister.

Cur nostrum potius in communie Patrem
nominas

EE3

DE ORATIONE,

nominas deum, quam tuum peculiariter?
puer.

Potest quidem fidelium unusquisque suum vocare. Sed communis epitheto ideo usus est dominus, quoniam nos ad exercendam in precibus charitatem assuefaceret, nec alijs negletis, tantum se quisque curet. Minister.

Quid sibi vult, quem additur particula, deum esse in caelis. puer.

Perinde est ac si excelsum, potentem, incomprehensibilem vocarem ipsum. Minister.

Quorsum id, & qua ratione?

Puer.

Nempe, hoc modo sursum mentes, quum eum inuocamus, docemur erigere, ne quid de ipso carnale aut terrenum cogitemus, neve cum moduli nostri metiamur capti, ne humilius de ipso aliquid sentientes, in obsequium voluntatis nostre redigere ipsum velimus: sed potius cum timore & reverentia suspicere discamus maiestatem eius gloriosam. Valet etiam hoc ad excitandam confirmandam que nostram in ipso fiduciam dum caeli dominus ac preses, qui arbitrio suo regat omnia, praedicatur.

Minister.

Recita mihi primi postulati summam.

Puer.

Per nomen dei, scriptura notitiam famamque intel-

DE ORATIONE.

intelligit, qua inter homines celebratur. Optamus ergo ut eius gloria ubique, & in omnibus prouochatur. Minister.

Verum, accederéne quicquam potest Dei gloriae, aut decedere? puer.

In se ipsa nec crescit, nec minuitur. Verum illustari inter homines, ut par est, optamus: ut quicquid facit deus, omnia eius opera, ut sunt, ita gloria apparet: quo modis omnibus ipse glorificetur. Minister.

In secunda petitione quid per dei regnum intelligis? puer.

Duobus potissimum membris constat, ut electos spiritu gubernet suo, ut reprobos, qui se illi in obsequium tradere recusant, prestat & exitio tradat, ut ita palam fiat, nihil esse quod resistere eius virtuti queat.

Qualiter regnum hoc ut veniat, precaris?

Puer.

Ut fidelium numerum indies augeat Dominus ut nobis subinde spiritus sui donis eos cumulet donec prorsus impleuerit. At hec ut suam veritatem ad discutiendas satanę tenebras magis ac magis lucidam conspicuamque reddat, ut iustitiam suam profrendo iniuriam omnem aboleat. minister.

Nonne quotidie fiunt haec omnia?

puer.

Fiunt

DE ORATIONE.

Frustratur modo, ut inchoatum dicī possit regnum dei. Optamus ergo ut assidue crescat ac prouehatur, donec ad summum fastigium peruerterit, quod ultimò demum die futurū speramus, quo deus solus, omnibus creatoris in ordinem coactis exaltabitur & eminabit, adeoque erit omnia in omnibus.

Minister.

Quod petis ut dei voluntas fiat, quem id habet sensum?

puer.

Vt in eius obsequium subigantur creature omnes, pendeantq; ita ex eius nutu, nequid nisi ipsius arbitrio fiat.

Minister.

Ergone fieri quicquam praeter eius voluntatem posse sentis?

puer.

Non optamus tantum ut quod decreuit a-
pud se, cueniat, sed etiā ut domita siubiuga-
taque omni contumacia, omnes omnia yb-
luntates suæ subiçiat, & in eius obedientia
componat.

Minister.

Annon ita precando, proprijs voluntati-
bus cedimus?

puer.

Omnimò: Neque in hunc tantum finem, ut
quæcunq; cum sua voluntate pugnant in no-
bis desideria, irrita faciat: sed etiam ut nouas
in nobis mentes, nouaque corda formet: no-
quid velimus ipsis à nobis, sed spiritus potius
cius

DE ORATIONE.

etius votis nostris praesit, ut plenam habeant
cum Deo consensionem, minister.

Cur id in terra fieri optas, sicut in Cœlo?

Puer,

Quoniam hoc vnum propositum habent
sancti Angeli, qui coelestes sunt eius creature
ut illi in omnibus obsequantur, sintque sem-
per & dicto audientes, & ad obeunda obse-
quia vltro parati: talem obediendi propensi-
onem hominibus opto, ut se quisque illi in vo-
lucariam subiectionem prorsus addicat.

Minister.

Nunc ad secundam partem venio. Quid tibi
significat quotidianus, quem petis panis?

puer.

In vniuersum quicquid ad tuendam praesens-
tem vitam facit, non alendo tantum aut ve-
stiendo, sed prebendis quoq; alijs omnib; adi-
miniculis, quibus sustinentur externæ vitæ
necessitates, quò panē nostrū, quatenus expe-
dire Dominus nouit, tranquilli comedamus.

Minister.

Cur autem tibi à Deo donari optas, quod nos
labore nostro parare iubet?

Puer.

Tametsi vixius parandi causa laborandum
ac etiam sudandum nobis est, non labore ta-
men nostro, non industria, non seduiciale a-
limur: sed vna dei benedictione, qualabor ipse
manum

DE ORATIONE.

manuum nostrarum prosperatur, futurus alij
oqui inanis. Præterea sic habendum est, etiam
quum ciborum copia nobis ad manum sup-
petit illisq; vescimur, non illorum tamen, sub-
stantia, sed sola dei virtute nos ali. Neque enī
vim eiusmodi habent à natura ingenitam sed
Deus è Cœlo, tanquam beneficentia suæ or-
ganis administrat.

Minister.

Atqui, tuum quo iure panem vocas, quum
tibi à deo postules dari?

Puer.

Nempè, quia dei benignitate sit noster: vt-
cunq; nobis minimè debeat. Admonemur
etiam hoc verbo, ab alieno pane appetendo
nobis tēperare, contentosque eo esse, qui li-
gitima ratione, tanquam ex dei manu ad nos
peruenerit.

Minister.

Quodtidianum cur addis, & hodie?

Puer.

His duabus particulis ad moderationem
instituimus ac continentiam, ne modum ne-
cessitatis vota nostra excedant.

Minister.

Quum hęc communis omnium esse debeat
precatio, qui fieri potest vt diuites qui domi
abundant, repositamque in longum tempus
annomam habent, sibi petant in diem dari?

Puer.

Hoc diuites perequè ac pauperes constitu-
cūm

DE ORATIONE.

tum habere oportet, nihil eorum quæ habemur
sibi profuturu, nisi quatenus & usum illis cō-
cesserit deus, & sua gratia effecerit ut usus
ipse fructuosus sit & efficax. Itaq; omnia pos-
siderendo nihil habemus, nisi quatenus in sin-
gulas horas ex manu Dei percipimus quantu
nobis necesse satisque est.

Minister.

Quid continet quintum postulatum?

puer.

Vt peccata nobis ignoscat dominus.

Minister.

**Nemone reperietur mortalium tam iustus
qui hac venia non indigeat?**

puer.

Nemo prorsus. Hanc enim precandi formam
quum Apostolis suis dedit Christus, vniuersæ
ecclesiæ destinauit. Quamobrem, qui se hæc
necessitate eximere volet, è societate fidelium
ex ea oportet. Et sanè audamus quid scriptu-
ra testetur: nempe qui in uno purgare se co-
ram deo contendet, deprehensum iri in mille
reum. Unicum ergo omnibus ad eius miseri-
cordiam perfugium restat.

Minister.

Quomodo peccata nobis remitti existimas?

puer.

**Sicut ipsa Christi verba sonant: Esse no-
mina scilicet, quæ obstrictos æternæ mortis
reatu**

DE ORATIONE.

reatu nos teneant, donec mera sua liberalitate nos deus liberet. Minister.

Gratuita igitur Dei misericordia peccatorum veniam obtinere nos dicas: Puer.

Omnino. Nam si unius vel minimi peccati redimenda sit poena, nos satisfaciendo nequaquam erimus. Omnia igitur gratuitò ignorat, & condonat necesse est. Minister.

Quid ex hac remissione utilitatis ad nos redit? Puer.

Tum illi perinde accepti sumus ac si iusti essemus & innocentes, simulque paternę eius benevolentię fiducia, unde nobis certa salus conscientijs nostris confirmatur.

Hæc quæ apponitur conditio: Ut nobis remittat, sicut nos remittimus debitoribus nostris: num mereri nos à Deo veniam significat hominibus, si quid in nos peccarunt, & ignorarunt? Puer.

Minime. Sic enim iam gratuita remissio non foret, nec sola Christi satisfactione, qua in cruce pro nobis defunctus est, sicut par sit fundata. Verum quia irrogatas nobis iniurias obliniscendo, idum eius clementiam & honestatem imitamur, re ipsa nos eius filios esse demonstramus, hæc ideo tessera confirmare nos voleamus. Puer.

DE ORATIONE.

voluit, & simul ex aduerso ostendere, nisi facilis nos ad ignoscendum & flexibiles prebuerimus, nihil esse aliud a se expectandum quam summum & inexorabilem seueritatis rigorē.

Minister.

Hic ergo addicari a deo expungique filiorum loco dicis omnes, qui offensiones ex animo deponere non possunt: ne quem sibi in Cœlo veniat locum fore confidant.

Puer.

Ita sentio: ut impleatur illud, remedium cuique iri eadem mensura, qua erga alios usus fuerit.

Minister.

Quid postea sequitur?

Puer.

Ne nos dominus in temptationem inducat sed a malo potius liberet.

Minister.

Hoc totumne in unam peticionem includis?

Puer.

Non nisi una est petitio. Posterius enim membrum prioris explicatio est.

Minister.

Quid summatis continet?

Puer.

Ne ruere nos, aut labi in peccatum Dominus sinat nec diabolo nos carnisque nostræ cupiditatibus, quæ assiduum nobiscum bellum gerunt, vincendos permittat: quin potius sua

F

nos

DE ORATIONE.

nos ad resistendum virtute instruat, sustineat
nos manu sua, præsidio suo muniat ac tegat,
ut ita sub fide tutelaq; eius in tuto habitemus.

Minister.

Quo autem modo id fit? puer.

Quum eius spiritu gubernati, tali iustitia
amore desiderioque imbuiamur, quo peccatum,
carnem, & satanam superemus: tali rursum odio
peccati, quod nos a mundo segregatos, in pu-
ra sanctitate contingat. In spiritus enim
virtute victoria nostra consistit.

Minister.

Habentne omnes opus hoc auxilio?

puer.

Et quis carere posset? Imminet enim perpe-
tuò nobis diabolus, circuitq; instar leonis ru-
gientis quærēs quem deuoret. Nos verò, qua-
sumus imbecillitate, statim cōcideremus, imò
singulis momentis aetum de nobis foret, nisi
deus nos ad pugnam instrueret suis armis, ma-
nuque sua roborare. Minister.

Quid tibi significat temptationis nomen?

puer.

Astus fallaciaisque satanæ, quibus nos con-
tinetur adoritur, & facile protinus circumue-
niret, nisi dei ope adiuuaremur. Nam & mens
nostra, pro natuua sua vanitate obnoxia eius
dolis: & ut propensior est semper voluntas
nostra in malum, protinus illi succumberet.

minister.

DE VERBO DEI.

Minister.

Verum, cur deprecaris ne te in temptationem inducat deus, quod satanę proprium, non auctem dei videtur? puer.

Sicut fideles protectione sua tuetur Deus, ne aut fraudibus opprimantur satanæ, aut à peccato superentur: ita quos vult punire, non modo deltituit sua gratia, sed etiā satanę ty-
rannidi tradit, coecitate percutit, & conicit in reprobam mentem, ut prorsus sint peccato-
mācipati, & expositi ad omnes temptationum
insultus. Minister.

Quid sibi vult hæc, quæ adiecta est clausula:
Quoniam tuum est regnum, tua potentia, &
gloria in secula seculorum? puer.

Iterum hic admonemur, dei magis potentia
& bonitate, suffultas esse preces nostras, quā
vlla nostri fiducia. Preterea dei laudibus pre-
ces omnes nostras claudere docemur.

Minister.

Nihilne fas est à deo petere, quām quod est
hac formula comprehensum? puer.

Tametsi verbis alijs, alioq; modo liberum
est precari, sic tamen habendum est, nullam
deo placere orationē posse, quę non huc tan-
quā ad unicam ritè orandi normam referatur.

DE QVARTA PARTE

CVLTVS DEI.

F 2.

Minister.

DE VERBO DEI.

Minister.

Iam instituta à nobis ordinis ratio postulat, ut de quarta culcus dei parte agamus.

puer.

Hanc in eositam esse diximus, ut deum agnoscamus bonorum omnium auctorem ejusque bonitatem iustitiam, sapientiam, potentiam, laude & gratiarum actione prosequamur ut in solidum bonorum omnium gloria penes ipsum resideat.

Minister.

Nullamne huius partis regulam praescripsit?

puer.

Quicquid laudum eius extat in scripturis, pro regula nobis esse debet.

Minister.

Nihilne habet oratio Dominica, quod huc pertineat.

puer.

Ne impè quum optamus sanctificari eius nomen, hoc optamus, ut omnibus eius operibus sua constet gloria. ut siue peccatoribus, ignoreat misericors: siue vindicta exerceat, iustus: siue prestat suis quod promisit, verax censetur. Deniq; ut quicquid operū eius cernimus ad eum glorificandum nos excitet. Hoc verò est bonorum illi omnium laudem tribuere.

Minister.

Quid tandem ex ijs que hactenus tractata sunt à nobis colligemus?

puer.

Quod

DE VERBO DEI.

Quod scilicet veritas ipsa docet, & ego initio proposui: hanc esse vitam æternam, unum verum Deum nosse Patrem, & quem misit Iesum Christum. Illum, inquam, nosse, ut debitum ei honore in cultumque exhibeam, utque non dominus tantum sit, sed etiam pater ac seruator, nosque illi vicissim filij simus & servi; & proinde vitam nostram illuſtrandæ eius gloriæ dedicemus. Minister.

Qua via ad tantum bonum peruenitur?

Puer.

In hunc finem sacrum suum verbum nobis reliquit. Est enim spiritualis doctrina, quædam veluti ianua, qua ingredimur in cœlestis eius regnum. Minister.

Vbinam querendum est nobis hoc verbum?

Puer.

In scripturis sanctis, quibus continetur.

Minister.

Vt fructum inde percipias, qualiter eo vtedum est. Puer.

Si ipsum solida cordis persuasione amplectimur, non secus ac certam veritatem è Cœlo profectam, si nos illi dociles prebemus, si voluntates metesque nostras in eius obsequiuin subiijcimus: si amemus ipsum ex animo, si toribus nostris semel insculptū fixas illic radices habeat, vt fructum proferat in vita. Sider-

DE VERBO DEI.

nique formemur ad eius regulam, tum nobis
in salutem, sicuti destinatum est, cedet.

Minister.

Suntne omnia hæc in facultate nostra posita?
Puer.

Nihil ipsorum prorsus. Sed unius Dei est hoc
totum quod retuli, in nobis efficere spiritus
sui gratia. Minister.

Verum, an non adhibenda est a nobis dili-
gentia, & omni studio entendum, legendo,
audiendo, meditando, ut eò proficiamus?
Puer.

Imò verò, cùm se quisq; priuatim quotidi-
ana lectione exerceat, tum verò simul omnes
precipue sedulò conciones frequentent, vbi
salutis doctrina in cœtu fidelium explicatur.

Minister,

Negas ergo esse satis, si domi seorsum sin-
guli legant, nisi omnes simul in commune, ad
eandem doctrinam audiendam conueniant.

Puer.

Conuenire neceſſe est, vbi licet, hoc est, cùm
facultas datur. Minister.

Potestne milii hoc probare?

Puer.

Sufficere ad probationem abude nobis de-
bet vna domini voluntas. Hunc autem ordi-
nem ecclesiæ suæ commendauit, non quem
duo aut trés duntaxat seruarent, sed cui sub-
sistens

DE VERBO DEI.

essent communiter omnes. Ad hoc illius tum
edificandæ, tum conseruandæ hanc esse vni-
cam rationem pronuntiat. Sic ergo hæc nobis
sancta & inuiolabilis regula, nec sibi fas quis-
quam esse ducat, supra magistrum sapere.

Minister.

Estne igitur necesse, præesse ecclesijs pastores?

Puer.

Quinetiam necesse est audire ipsos, & quam
proponunt Christi doctrinam, ex eorum ore
cum timore & reuerentia excipere. Itaq; qui
ipsos contemnit audireue detrectat Christum
conteinuit, ac discessionem facit à societate
fidelium.

Minister.

Verum semelne a pastore suo fuisse insti-
tutum satis est homini christiano, an cursum
hunc tota vita tenere debet?

Puer.

Coepisse parum est, nisi perserueres. Christi
enim discipulus usq; in finem, vel potius sine
fine esse nos oportet. Hanc vero functionem
mandauit ecclesiæ ministris, vt suo nos loco
& nomine doceant.

DE SACRAMENTIS.

Minister.

Non est aliud à verbo medium vt loquun-
tur, quo se nobiscum deus communicet?

Puer.

Verbi prædicationi adiunxit Sacra menta.

F 4

Minister.

DE VERBO DEI.

Minister.

Quid est Sacramentum?

Puer.

Externa diuinæ erga nos benevolentia testificatio, quæ visibili signo spirituales gratias figurat, ad ob-signandas cordibus nostris Dei promissiones, quò earum veritas melius confirmetur.

Minister.

Tantæ vis subest visibili signo, ut conscientias in salutis fiducia stabiliat?

Puer.

Id quidem à seipso non habet, sed ex Dei voluntate, propterea quod sit, in hunc finem institutum.

Minister.

Quum propriæ sint spiritus sancti partes, dei promissiones in animis nostris ob-signare hoc tu sacramentis quomodo tribuis?

Puer.

Longum est inter illum & hæc discrimen. Mouere enim & afficere corda, illuminare mentes, conscientias reddere certas ac tranquillas solius re vera spiritus est, ut id totum censeri proprium ipsius opus debeat, illiisque acceptum referri, ne laus aliò transferatur. Minime tamen hoc obstat quominus sacramentis deus vtatur, tanquam secundis organis, eaq; in usum adhibeat, prout visum fuerit: idque sic facit, ne quid spiritus virtuti derogetur.

Minister.

DE SACRAMENTIS.

Minister.

Vim ergo efficaciamque sacramenti non in externo elemento inclusam esse existinas, sed totam à spiritu dei manere.

Puer.

Sic sentio: nempe, ut virtutem suam exercere domino placuerit per sua organa, quem in fine ea destinauit. Quod quidem ita facit, ut spiritus sui virtuti nihil detrahatur.

Minister.

Potēsne mihi, cur ita agat, rationem reddere?

Puer.

Hoc scilicet modo infirmitati nostræ consulit. Nam si spirituales essemus toti, Angelorum instar spiritualiter tum cum, tum ipsius gratias possemus intueri. Verum ut hac terreni corporis mole circundati sumus, figuris indigemus vel speculis quæ nobis spirituum coelestiumque rerum aspectu terreno quodam modo exhibeant. Neque enim aliter eò periremus. Simuletiam nostra inter eis in dei promissionibus exerceri sensus omnes nostros, quò melius nobis confirmentur.

Minister.

Si verum est ideo instituta esse à deo sacramenta, ut subsidia necessitatis nostræ forent, annon arrogantiæ damnari meritò deberet, si quis iudicarit illis sc., tanquam non necessarijs posse carcre?

Puer.

DE SACRAMENTIS.

puer.

Omnino. Atque adeò si quis illorum vſu
ſponte abſtineat, aſi opus non haberet, chri-
ſtum cōtemnit, iphius reſpuit gratiam, & ſpi-
ritum extinguit. Minister.

Verū qualis, ex Sacramentis fiducia ad
ſtabiliendas conſcientias, & quam certa ſecu-
ritas concipi potest, quibus vſuntur promiſ-
cuè boni & mali? puer.

Quanquam oblata ſibi in Sacramentis Dei
bona, in nihilum, vt ita dicam, redigunt im-
pij, quantum ad iſos ſpectat, nontamē prop-
terea efficiunt, quin ſua viſ & natura ſaca-
mentis maneat. Minister.

Quo igitur modo, & quando vſum Sacra-
mentorum ſequitur effectus? puer.

Quum ea fide recipimus, Chriſtum in illis
ſolum cuiusque gratiam quærentes.

Minister.

Cur illiſ quærendum eſſe Chriſtum dicis?

puer.

Intelligo non eſſe viſibilibus ſignis inhæ-
rendum, vt ſalutē inde petamus, vel affixam
illiſ conſerendę gratiæ virtutem iſaginemur
at in cluſam: quin potius ad miniculi loco ha-
bendum eſſe ſignum, quo recta ad Chriſtum
dirigamur, ſalutem ab ipſo & ſolidam felici-
tatem petituri. Minister.

Quum ad eorum vſum requiratur fides, qui
nobis

DE SACRAMENTIS.

nobis in fidei confirmationē data esse dicis, ut nos de promissionibus dei reddant certiores?

puer.

Fidem in nobis semel inchoatum esse, nequaquam sufficit nisi continentur alatur, & magis indies magisque augescat. Ad eam ergo tum alendam, tum roborandam, tum prouehendā sacramēta instituit dominus. Quod quidem significat Paulus, quum ad obsignandas dei promissiones valere tradit.

Minister.

Verum nōnne hoc infidelitatis iudicium est, non habere dei promissionibus solidam fidem, nisi aliunde nobis confirmentur?

puer.

Fidei certe imbecillitatem hoc arguit, qua filij etiam dei laborant: qui tamē fideles propterea esse nō desinunt, licet fide prediti sint exigua adhuc & imperfecta. Quamdiu enim versamur in hoc mundo, herent semper in carne nostra diffidentiæ reliquæ, quas aliter excutere non possumus, quam continuò usque ad vitæ finem profectu, Ulterius ergo semper progredi necesse est.

minister.

Quot sunt christianæ ecclesiæ sacramenta?

Puer.

Duo sunt omnino, quorum communis sit inter fidelis usus,

Minister.

Que

DE SACRAMENTIS.

Quæ sunt illa?

puer.

Baptismus, & sacra coena.

Minister.

**Quid verò simile inter se habeant, vel di-
uersum?**

puer.

Baptismus veluti quidem in Ecclesiam adi-
tus nobis est. Illic enim testimonium, habe-
mus nos, quum alioqui extranei alienique si-
mus, in dei familiā recipi, ut inter cius dome-
sticos censemur. Coena vero testatur deū se
nobis, aias nostras alendo, patrem exhibere.

Minister.

**Quò clarius nobis innotescat vtriusq; veri-
tas, de vtroq; scorsum tretemus. Primū quæ
est baptismi significatio?**

puer.

**Ea duas habet partes. Nam ibi remissio pec-
catorum, deinde spiritualis regeneratione figu-
ratur.**

Minister.

**Quid similitudinis inest aquæ cum his re-
bus, ut eas representet.**

puer.

**Peccatorum quidem remissio species est
lauacri, quo animæ suis maculis absterguntur
non secus atque aqua abluuntur corporis for-
des.**

Minister.

Quid de regeneratione?

puer.

Quoniam

DE SACRAMENTIS.

Quoniam eius initium est, naturæ nostræ mortificatio, finis verò, ut nouæ creaturæ simus: In eo nobis proponitur mortis figura, quod capiti aqua iniicitur. Nouæ autem vitæ in eo quod non manemus sub aqua demersi. Sed ad momentum duntaxat subimus tanquam in sepulchrum, ut statim emergamus.

Minister.

Num aquam esse animæ lauacrum censes?

Puer.

Nequaquam. Hunc enim honorem eripere Christi sanguini nefas est, qui ideò effusus fuit ut abstensis omnibus nostris maculis, puros coram deo & implutos nos redderet. At q; huius quidem purgationis fructum percipimus, quum sacro illo sanguine conscientias nostras spiritus sanctus aspergit. Obsignationem verò in sacramento habemus.

Minister.

Verum, annon aliud aquæ tribuis nisi ut ablutionis tantum sit figura?

puer.

Sic figuram esse sentio, ut simul annexa sit veritas. Neq; enim sua nobis dona pollicedo, nos deus frustatur. Proinde & peccatorum veniam & vitæ nouitatē offerri nobis in baptismo, & recipi à nobis certum est.

Minister.

An promiscuè in omnibus effectum suum
habet

DE SACRAMENTIS.

habet hęc gratia?

Puer.

Mulcendum illi sua prauitate viam preclu-
dunt, efficiunt ut sibi sit manis. Ita non nisi
ad fideles solos peruenit fructus, verum, inde
nihil sacramenti naturae decedit.

Minister.

Regeneratio autem ynde?

Puer.

Amorte Christi & resurrectione simul. Hęc
enim vis subest eius mortis, ut per eam cruci-
figatur vetus homo noster & naturae nostre
vitiositas quodammodo sepelitur, ne amplius
vigeat in nobis. Quod autem reformatur
in nouam vitam ad obedientium dei iustitiae,
id est resurrectionis beneficium.

Minister.

Quomodo per baptismum nobis hęc bona
conferuntur.

Puer.

Quia nisi promissiones illic nobis oblatas
respuendo in fructuosa reddimus: vestimur
Christo eiusque spiritu donamur.

Minister.

Nobis vero quid agendum est, ut rite Bap-
tismo utamur.

Puer.

Rectus baptismi usus in fide & Penitentia
situs est, hoc est, ut statuamus primum certa
animi fiducia nos ab omnibus maculis Chri-
sti sanguine purgatos, deo placere, deinde ve-
spacere.

DE SACRAMENTIS.

spiritum eius sētiamus ipsi in nobis habitare, atque id operibus apud alios declarem⁹, utque satisducē nos in meditanda fumi carnis mortificatione tum iustitiae dei obedientia exeramus.

Minister.

Si hēc requiruntur ad legitimū Baptismi usum, qui sit ut infantes baptisemus?

puer.

Non est necesse ut baptismum semper fides & pœnitentia precedant. Sed ab illis tantum exiguntur, qui per etatem iam sunt utriusq; capaces. Satis ergo fuerit, si infantes postquam adoleuerint, baptismi sui vim exerant.

Minister.

Poterisne ratione demonstrare, nihil esse in ea re absurdī?

puer.

Sanè si mihi cōcessum fuerit, nihil dominum instituisse quod sit à ratione dissentancum. Nam quum circumcisionē pœnitentiæ signum fuisse Moses & omnes prophetæ doceant, fidei etiā sacramentū, teste Paulo fuerit: videmus tamē ut infantes ab ea nō excluderit?

Minister.

Sed eadēmne causa quæ in circumcisione valuit, nunc ad baptismum admittendi sunt?

puer.

Prorsus eadem, quum promissiones quas olim deus populo Israelitico dederat nunc sint per totum orbem publicatae.

Minister.

DE SACRAMENTIS.

Minister.

Atqui num inde colligis, signum quoque
ysurpandum esse? puer.

Qui bene vtrinque expendet omnia, hoc
consequi animaduertet. Neque enim eius
gratiæ, que Israeli antè collata fuerat, hac lege
nos participes fecit Christus, ut vel obscurior
erga nos esset, vel aliqua ex parte imminuta.
Quin potius, & luculentius eam in nos & a-
bundantius effudit. minister.

Putásne si à Baptismo arceantur infantes,
quicquam propterea dei gratiæ decedere ve-
dici possit Christi aduentu fuisse imminutam,

puer.

Id quidem euidenter patet. Signo enim sub-
lato, quod ad testandū dei misericordiam &
cōfirmandas promissiones plurimū valet:
deceperit nobis eximia confirmatio, qua frue-
bantur veteres. Minister.

Sic ergò sentis: quum deus sub veteri testa-
mento, ut se patrem parvulorum ostenderet
salutis promissionem in eorum corporibus in-
sculptam esse voluerit signo visibili, indignū
forè, si minus cōfirmationis à Christi aduen-
tu habeant fideles: quando & eadem hodie
nobis promissio destinatur, quæ olim patri-
bus & clarius bonitatis suæ speciem nobis
in Christo exhibuit deus.

puer.

DE SACRAMENTIS.

Sic sentio. Præterea, quoniam satis constet vīm, substantiāque, ut ita loquar, baptis̄mī infan-
tibus esse communem, si illis negaretur signū
quod veritātē est inferius, aperta illis iniuria
ficeret.

Qua ergo cōditione baptizandi sunt infantes?

Ut testatum fiait, benedictionis fidelium se-
mini promissi ipsos esse heredes: quō agnita-
postquam adoluerint, Baptis̄mī sui veritātē
fructum ex eo, percipient ac proferant,

Transseamus ad coenam. Ac primō quidem
ex te scire velim, quæ sit eius significatio.

Ideo à Christo instituta est, ut corporis &
sanguinis sui cōmunicatione educari in spem
vitæ æternæ animas nostras nos doceret, id
que nobis certum redderet.

Cur autem pane corpus, vino sanguis domini
figuratur?

Nempe hinc docētur, quām vīm habet
panis in nutrientis corporibus ad sustinendā
præsentem vitam, eandem corpori Domini
inessē ad alendas spiritualiter animas. Sicuti
vino exhilarantur hominum corda, reficiuntur

G

DE SACRAMENTIS.

etur vires, totus homo robatur: ita ex doc-
trini sanguine & solum ab animis nostris usus
percepit. *It is said in the Minister. 37. 10. 1553.*
Ergo ne corpore domini & sanguine uinci-
tur, nisi a filio puer.

Ita sentio. Nam quum in eo sita sit tota sa-
lteris nostra fiducia, ut accepta nobis feratur
obedientia ipsius, quam patri prestitit, per-
inde ac si nostra foret, ipsum à nobis possideri
necessare est. Neque enim bona nobis sua aliter
communicat, nisi dum nostrum facit.

Atqui, nonne tunc se dedit, quum se exposuit in morte, ut nos a mortis iudicio redemptos patri reconciliaret?

Id quidem verum est. Sed non satis est nobis, nisi eum nunc recipiam⁹, quo mortis eius efficacia fructusque ad nos perueniat.

Minister.
Recipiendi porro modus, annon, fide constat?

Fateor. Sed hoc simul addo, fieri id, dum non
solum mortuum credimus, quò nos à morte
liberaret: & suscitatum, quò nobis vitam ac-
quireret: sed in nobis quoque habitare agno-
scimus, nosque illi coniunctos esse eo vnitatis
genere quo membra cum capite suo coherēt:
ut huius vnitatis beneficio, opinium ejus

бога-

DE SACRAMENTIS.

bonorum participes fiamus.

Minister.

Nunquid hanc communionem per solam
economam obtineamus ?
Puer.

Imo vero. Nam & per euangelium teste Paulo,
nobis communicatur Christus. Et merito, hoc
Paulus docet: quum illic audiamus nos carnē
esse de carne eius, & ossa ex ossibus: ipsum
esse panem vinum, qui è cœlo ad nutriendas
animas nostras descendit: nos vnum esse cum
ipso, sicuti eum patre vnum est, & similia.

Quid amplius ex sacramento consequimur,
aut quid præterea utilitatis nobis confert?

Puer.

Hoc scilicet, quod illa, de qua dixi, commu-
nicatio, nobis confirmatur & augetur. Ta-
met si enim tum in baptismo, tum in Eu-
gelio nobis exhibetur Christus, cum tamen
non recipimus totum, sed ex parte tantum.

Minister.

Quid ergo in symbolo panis habemus ?

Puer.

Corpus Christi, ut semel pro nobis ad nos
deo reconciliandos immolatum fuit: ita tunc
quoque nobis dari, ut certo sciamus reconci-
liationem ad nos pertinere.

Minister.

DE SACRAMENTIS

Quid in vini symbolo? Puer.

Christum, ut suum sanguinem semel in peccatorum satisfactionem, premium quod redemp-
tionis nostre effudit: ita nunc eum nobis bi-
bendum portigere, ut fructum qui inde per-
uenire ad nos debet, sentiamus.

Minister.

Secundum has tuas responsones, sacra do-
mini coena ad eius mortem nos amandat, ut
eius virtute comunicemus.

Puer.

Omnino. Tunc enim unicum perpetuumque
sacrificium, quod in salutem nostram suffi-
ret, peractum est. Proinde nihil restat amplius,
nisi ut ipso fruamur.

Minister.

Erga non in hunc filium instituta est coena, ut
deo filij sui corpus offeratur.

Puer.

Minime. Solus enim ipse, quem aeternus
sit sacerdos hanc prerogatiuam habet. Atque
hoc sonant eius verba, quum ait: Accipite &
manducate. Neque enim ut offeramus corpus
suum, sed tantu ut co-vestcamur illic precepit.

Minister.

Cur duobus utimur signis? Puer.

In eo dominus infirmitati nostrae consuluit,
quod

DE SACRAMENTIS.

quò nos familiarius doceret, se non cibum modo animis nostris, sed potum quoque esse, ne alibi quam in eo solo vitam spiritualis vitæ partem queramus.

Minister.

An utroque uti, peræquè omnes absque exceptione debent?

Puer.

Ita fert Christi mandatum, cui ullo modo derogare, aliquid contra tentando, sumum est nefas.

Minister.

Solamne eorum, quæ dixisti benificiorum significationem habemus in coena, an illic re ipsa nobis exhibentur?

Puer.

Quum dominus noster Christus ipsa sit veritas minime dubium est, quin promissiones quas dat illic nobis, simul etiam impleat, & figuris suam addat veritatem. Quamobrem non dubito quin sicuti verbis ac signis testatur, ita etiam suè nos substatiæ participes faciat, quò in unam cum eo vitam coalescamus.

Minister.

Verum, qui hoc fieri potest, quum in cœlo sit Christi corpus, nos autem in terra adhuc peregrinamur?

Puer.

Hoc mirifica arcanaque spiritus sui virtute efficit, cui difficile non est sociare que locorum interuallo alioqui sunt disiuncta.

G 3.

Minister.

DE SACRAMENTIS.

minister.

Ergo nec corpus in pane inclusum esse, nec sanguinem in calice imaginaris.
puer.

Nequaquam. Quia potius ita sentio, ut veritate potiamur signorum, erigendas esse in Coelum mentes, ubi Christus est, & vnde eum expectamus iudicem & redemptorem. In his vero terrenis clementis perperam & frustra queri.

minister.

Vt in summam colligamus quae dixisti: duas in coena res esse asseris, nempe panem, & vi-
num, quae oculis cernuntur, attractantur ma-
nibus percipiunter gustu: deinde Christum, quo
alimento, pascuntur.

puer.

Verum, & eo quidem usq; ut corporum etiam
resurrectio illic nobis, quasi dato pignore, con-
firmetur, quum & ipsa vita symbolo conmu-
nicent.

Minister.

Quis autem rectus erit huius sacramenti ac
legitimus usus?

puer.

Qualem Paulus definit, ut probet scipsum
homo priusquam eò accedat.

Minister.

Quidnam in hac probatione inquiret:

puer.

Num verum sit Christi membrum.

Minister.

Quibus ad eius rei notitiam argumentis.

563

DE SACRAMENTIS

perueniet? puer.
Si vera sit poenitentia fideq; predictus si pro-
ximos sincero amore prosequatur, si animum
ab omni odio malevolentiac; purum habeat.
minister.

Num perfectam in homine tum fidem tum
charitatem exigis? ab aliis.

puer.

Vtramque sanè integrum, & ab omni fugo,
vacuum esse conuenit. Verum frustra exigea-
tur tam absoluta numeris omnibus perfectio
in qua nihil desideretur: quando tanta nun-
quam in homine inueniri poterit. ab aliis.

minister.

Non ergo ab accessu nos arcet imperfctio
qua adhuc laboramus. ab aliis.

puer.

Quin potius si perfecti essemus, nullum am-
plius usum inter nos haberet cœna, quæ sub-
leuandæ nostræ imbecillitati adminiculum
esse debet, ac imperfectionis subsidium. ab aliis.

minister.

Nullumne præterea alium fidem propositum
habent duo hæc sacramenta? ab aliis.

puer.

Sunt etiam professionis nostræ notæ, & quasi
tesseræ quedam, illorum enim usu fidē apud
homines nostram profitemur, & testamur
nos unum habere in Christo religionis con-

DE S A G R A M E N T I S.

sensum. Minister. S 33102022
Si quempiam contigeret eorum usum af-
pernari, quo loco habendus esset sicut aqua
puer.

Hæc vero obliqua esset Christi abnegatio.
Certè qui talis est, quum se Christianum con-
fiteri non dignetur, indignus est qui enier
Christianos conseatur.

Minister. S 33102022
Satisne est, in totam vitam vtrumque semel
cepisse? Iudicium puer.
Usque adeo sufficit unus baptismus, ut repe-
tere fas non sit. Coenæ autem diuersa est ratio.

Minister.

Quod est discrimen illud?

puer.

Per baptismum nos adoptat, & in ecclesiam
suam allegit dominus, ut pro domesticis nos
exinde habeat. Postquam nos adscripsit in
numerum suorum, par coenâ testatur de no-
bis continentem alendis curam habere.

Minister.

Promiscuæ ad omnes pertinet tam baptis-
mi, quam coenæ administratio?

puer.

Eorum quibus mandatum est publicum
doçendi munus, propriæ sunt istæ partes. Sunt
enim res inter se perpetuo nexu coniunctæ,
pascere ecclesiæ salutis doctrina, & sacramenta
admi-

DE SACRAMENTIS.

administrare. Minister. munitione
Possisne mihi scripturæ testimonio id com-

probare? puer.

Baptizandi quidem mandatum Christus
peculiariter Apostolis dedit. In coenæ cele-
bratione exemplum suum iussit nos sequi.
Referunt autem Euangelistæ ipsum in ea di-
stribuenda publici ministri fecisse officium.

Minister.

Verum debentne pastores, quibus com-
missæ est dispensatio, passim omnes & absq;
delectu admittere.

puer.

Quoad baptismum pertinet, quia non nisi
in infantibus hodie confertur, discretio locum
non habet. In coena vero cauere debet mini-
ster, ne cui ipsam porrigat, quem indignum
esse palam constet. Minister.

Cur id? puer.

Quia non sine contumelia & profatione
Sacramenti fierit. minister. Atque in
Atquinone Iudam, quam libet impius es-
set, eius communione dignatus est Christus?

puer.

Fatcor, quum adhuc occulta foret eius im-
pietas. Tametsi enim christum non latebat,
nondum tamē prodierat in lucem notitiāque
homi-

PRAECA TIONES.

satanæ insultus me confirmes ac munias, & ab omnibus periculis, quæ nobis assiduè in hac vita impendent, liberes. Adhæc, cum parum sit coepisse, nisi perseverem, ideo à te peto domine ne mihi in hodiernum diē tantum dux sis ac rector, sed usque ad vitæ finem me in tuam fidem suscipias, quod sub tuis auspicijs, totus vitæ meæ cursus transigatur. Et quia proficiendum nobis est, gratiæ in me tuæ dona adauge indies, tatispet dum penitus adhæcam filio tuo, Iesu Christo, quem verū sollem lucentem perpetuò in animis nostris meritò appellamus. Quæ tot tantaque beneficia, ut abs te obtineam, obliuiscere delictorū meorum, eaq;, infinita misericordia tua remitte quod te facturū promisisti ijs qui te ex animo inuocauerint. Amen.

Ex Psalmo. 143.

Fac ut manu audiam pietatem tuam: quoniam in te speravi. Ostende mihi viam in qua ambulem: quoniam ad te leuavi animam meam.

Libera me de inimicis meis Domine, ad te confugi, Doce me, ut faciam voluntatem tuam, quia tu es Deus meus. Spiritus tuus bonus ducat me in terra recta.

QVVM ADEVNDA EST SCHOLA.

Ex psalmo. 119.

In quo instituet adolescens viam suam: Si prudenter se gerat iuxta sermones tuos.

Ex animo te exquisui, ne sinas me aberrare a preceptis tuis.

PRAECA TIONES.

Domine, qui fons es sapientiae omnis & doce-
trinæ, quando pro singulari tua bonitate hoc
mihi præstas, ut nobis artibus imbuatur hæc
mea pueritia, que mihi ad sancte honeste que
vivendum sint adiumento: mentem quoque
meam que cæcitate alioqui laborat, illustrando
simul effice, ut ad percipiendam doctrinam
sum idoneus, memoriam meam confirmare, ut
quod didicero, fideliter hereat. Cordenique
meum gubernas, ut ad proficiendum volunta-
rius atque etiam auidus accedam, ne mihi hæc
quam tu nunc concedis facultas, mea ignavia
pereat. Proinde spiritum in me tuum infun-
de, spiritum in quam, intelligentiæ, veritatis,
judicii, ac prudentie, ne successu studium meum
careat, & irritus sit erga me magistri labor.

Potro quodcunq; studij genus sucipiam, fac
ut illud in rectum finem destinare meminero
nempe, ut te in Christo filio tuo cognoscam.
Atque ita quicquid addiscam, mihi sit ad re-
ctam pietatis regulam adminiculo. Ad hæc
quando paruulos & humiles, sapientia, rectos
corde, notitia cui illustraturum te promittis,
superbos vero & improbos dejecturum te de-
nuntias, ut insensu suo euanescent: peto ut
me ad veram humilitatem formare velis, qua
me tibi primum, deinde etiâ ijs qui mihi tua
authoritate presunt, docilem & obsequentem
exhibeam

PRAECA TIONES.

exhibeam, simul ut cordi meo euulsi inde vici-
tiosit cupiditatibus serium querendi cui des-
fyderium insulps. Hic deniq; mihi vnuis sit
propositus finis me sic cōparare in hac tenera
aetate, ut cum adoleuero, ad quodcunq; vita
genus me vocaris, in eo tibi seruiam.

Ex psalmo. xxv.
Secretum domini timentibus cum, & foedus
suum notum illis faciet.

Benedictio mensæ.

Omnia ad te respicūt domine, & tu das illis
escam tempore. Te illis dante, colligunt. Te ma-
num aperiente omnia implentur abundantia.

Ex psalmo. ciiii.

Dominē penes quē fons est bonorum omnium
& inexhausta scaturigo, benedictionem tuam
in nos effunde, nobisq; cibum & potum, quæ
tuæ erga nos benignitatis dona sunt in usum
nostrum sanctifica, ut sobriè sicuti præcipis,
**& frugaliter ijs utentes, vescamur pura consci-
entia. Fac etiā, ut te patrem semper honorūq;**
**omnium authorem & agnoscamus, vera ani-
mi gratitudine, & ore prædicem⁹: ac sic frua-
musr corporis alimentis, ut præcipuo tamen**
**cordis affectu aspiremus ad spiritualem doc-
trinæ tuæ panem, quo animæ nostræ in spem**
æternæ vite pascantur, per Iesum Christum
dominum nostrum.

Deut.

871

PRAECA TIONES.

Deutonomii, Cap. viii.

Non in solo pane viuit homo : sed in omni sermone qui procedit ex ore dei,

Post pastum gratiarum actio,

Ex psalmo. 117.

Omnes gentes laudent dominum : omnes populi canant laudem deo.

Quia multiplicata est super nos misericordia eius: & veritas ipsius manet in aeternum.

Gratias agimus deus ac pater de tot beneficiis, que nobis assiduè pro infinita tua benignitate largiris. Primum, quod omnia quibus ad sustinendam presentem vitam indigemus, adminicula suppeditando, corporis etiam nostri cura te habere demonstras: cum vero precipue quod in spe melioris vita, quam nobis sacro tuo Euangeliu reuelasti, nos regnare dignatus sis. Teque oramus ne mentes nostras in corporibus sepultas, curis & cogitationibus terrenis affligi patiaris. Quam potius effice, ut sursum erecti, persternus in expectatione Christi filij tui, donec e coelo in redemptione salutemque nostram appareat. Amen.

Sub noctem, quum itur dormitum.

Domine deus, qui noctem destinasti hominis quieti, sicut diem creasti, in quo se laboribus exerceat, effice quæso ut sic quietescat hac nocte corpus meum, ne animus inter-

PRÆCATIONES.

beg
interea vigilare tibi desinat. Ne fathiscat cor,
aut corpore obruatur quin semper erectum
in amore tui perfret. Ita laxandi, subleuādiq;
animi gratia, solicitudines deponā, ne tui in-
terea obliuiscar, aut memoria mea excedat,
quæ peccatus mentis meæ in hæc semper de-
bet, bonitatis & gratiæ tuæ recordatio. Hoē
quodq; modo sicuti quiescit corpus, ita etiam
sua quiete conscientia mea fruatur. Fac præte-
rea ne in capiendo somno, carnis delicijs in-
dulgeam: sed tantum mihi concedam quantum
matutina huius imbecillitas postulat: quo de-
inde ad te colendum sim expeditior. Deniq;
sic castum me & impollutum, non animo
minuis quam corpore, & à periculis omnibus
tutum seruare velis, ut ipse quoque somnus
meus in nominis tui gloriam cedat. Quoniam
vero dies hic clapsus mihi non est, quin plu-
tibus te modis, qua sum in malum propensi-
one, offenderim, sicut tenebris noctis omnia
nunc obteguntur: ita quicquid est in me
peccatorum, misericordia tua sepul-
tum latecat. Exaudi me Deus
pater & seruator, per
Iesum Christum
filium tuum. Amen.

FINIS.

